

mededelingen opbouwwerk

aanpak van automatiseringsprojecten

2e ronde toetsing jaarverslag in het opbouwwerk

**woonwinkel Hengelo: opmerkelijk initiatief
van het opbouwwerk**

"armoede" op de politieke agenda?

Inhoud

	pag.
- Commissie Dekker over patiënten- en consumentenorganisaties	3
- Werk-opbouwwerk in Den Haag	3
- Herstructurering landelijke organisaties	4
- Tweede ronde toetsing jaarverslag in het opbouwwerk	4
- EEG-symposium	5
- Inventarisatie bezuinigingen bij opbouwwerkinstellingen	6
→ - Woonwinkel Hengelo: opmerkelijk initiatief van het opbouwwerk	6
→ - Woonvormen van ouderen	7
→ - LOBH-symposium over "nieuwe woningnood"	7
- Aanpak van automatiseringsprojecten in het welzijnswerk	8
- Informatietechnologie in het sociale en culturele beleid	11
- Publikaties onderwijsopbouwwerk	12
- Brochures onderwijsvoorrang	13
- Privatisering: winst of verlies	13
- "Armoede" op de politieke agenda?	14
→ - Armoede is niet terug: ze is nooit weggeweest	15
- Cursus relatieverbetering	17
- Arbeidsvoorwaarden opbouwwerk	18
→ - Belangenbehartiging in de buurt	19
- Migranten en volkshuisvesting	20
- Interculturele communicatie	20
- Strategische keuzen bij bestrijding van racisme	21
- Congresverslag en tentoonstelling	25
→ - Buiten Gewoon Veilig	25
→ - Groot onderhoud en woningverbetering	25
- Opbouwwerk en verkeer	26
- Handleiding "Wat gaan we doen?"	28
- Samengestelde studierichting welzijnsbeleid	28
- Presentatie workshop	28

is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerkpraktijk.
 Samenstelling: Greet Hettinga, Charlotte Krop, Maarten Snel, Wil van de Leur.

M.O. verschijnt ten minste 10 maal per jaar: zes gewone en vier themanummers.
 Een jaarabonnement kost f 34,-. Bij méér abonnementen reductie op aanvraag. Losse nummers kosten f 4,75, themanummers f 5,50, excl. porto.

Redactie en administratie:
 Pr. Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag,
 tel. 070-521354.
 ISSN: 0168-06SX.

meMO

Volgens onderzoekers van de Erasmus universiteit en de Rijksuniversiteit Leiden leeft zo'n 6% van de Nederlandse huishoudens in armoede, terwijl als men uitgaat van de definitie van de GSD-Leeuwarden van een "minimum-basis-behoefte" zo'n 11 procent van de huishoudens in armoede leeft. Deze gegevens zijn onlangs door minister De Graaf aan de Eerste en Tweede Kamer aangeboden.
In het hart van deze M.O. wordt stilgestaan bij de vraag waarom "armoede" thans – als autonoom gegeven – op de politieke agenda sluipt. Is het wellicht de armoede van de politieke agenda?
"Armoede is niet terug, ze is nooit weggeweest", betoogt de Beweging ATD Vierde Wereld.

Verder in dit reguliere nummer de gebruikelijke variatie aan berichten: de besteding van woonconsumentengelden, een tweede ronde inzake de toetsing van het jaarverslag in het opbouwwerk, de aanpak van automatiseringsprojecten in het welzijnswerk, aandacht voor de informatietechnologie in het sociale en culturele beleid, evaluatie van onderwijsvoorrangsbeleid, een AROB-procedure rond arbeidsvoorwaarden opbouwwerk, bestrijding van racisme en opbouwwerk en verkeer... ■

29/8

Commissie Dekker over: patiënten- en consumenten- organisaties

In het onlangs uitgebrachte rapport "Bereidheid tot verandering" van de Commissie Dekker over de "Structuur en financiering van de gezondheidszorg" worden ingrijpende voorstellen gedaan, waarover reeds veel werd gepubliceerd in de media.

Daarin wordt uiteraard met name aandacht besteed aan de inkomensconsequenties van het advies-Dekker, alsook aan de mate waarin allerlei voorzieningen en verrichtingen met name voor sociaal-economisch zwakkere groepen binnen bereik blijven. Voorzover ook het welzijn als sector in het geding is, valt m.n. de medicalisering van het algemeen maatschappelijk werk op, die effectief uit de voorgestane conceptie vloeit.

Met beide genoemde elementen heeft het opbouwwerk in de komende periode te maken, zowel vanuit de discussie in patiënten-zelforganisaties en uitkeringgerechtigden-zelforganisaties, alsook in doordenking van de eventuele effecten van een aanmerkelijke positie- en taakverschuiving binnen het algemeen maatschappelijk werk.

Een derde relevant element van het advies-Dekker bevat de invloedspositie van patiënten- en consumentenorganisaties, waarover Dekker o.m. stelt:

1. De verantwoordelijkheden van de overheid verplaatsen zich naar het veld. De commissie heeft zich daarom de vraag gesteld of de invloed van de cliënt/gebruiker niet nader geregeld zou dienen te worden. Hierbij wordt niet alleen gedacht aan invloed van individuele verzekerden, maar ook aan die van patiënten- en consumentenorganisaties. Hun werk zal in het nieuwe stelsel in belang kunnen toenemen. Dit is een vraagstuk dat niet alleen de adviesstructuur raakt maar meer nog de uitvoeringsorganisatie. De commissie beveelt aan, verzekerden en patiënten- en consumentenorganisaties meer invloed te geven op beleid en functioneren van de verzekeraars, en hun betrokkenheid daarbij te vergroten.

2. In principe worden de koepels uit eigen contributies in stand gehouden. Het zal duidelijk zijn dat dit voor organisaties van patiënten en consumenten niet altijd onverkort kan opgaan. Nu verzekeraars er onder omstandigheden belang bij hebben de positie van de patiënt/consument ten opzichte

van de aanbieders van zorg te verstevigen, zullen voor deze organisaties aparte fondsen ter beschikking komen.

Het advies van de commissie Dekker "Bereidheid tot verandering" kan worden besteld bij het distributiecentrum overheidspublicaties, tel. 070-789527. ■

Werk-opbouwwerk in Den Haag

In Den Haag zal er de komende tijd hard aan worden gewerkt dat in wijken waar het opbouwwerk actief is, concrete initiatieven worden genomen op het gebied van de werkgelegenheid.

De ervaringen met het experiment Opbouwwerk en Werkgelegenheid in het centrum van Den Haag en in Scheveningen zijn dusdanig positief dat werk-opbouwwerkers Chris Parlevliet en Henny Game zich ook in andere wijken gaan inzetten. Daarbij zal de nadruk niet alleen liggen op het geven van advies, maar ook het eventueel oppakken van ideeën, het ontwikkelen van initiatieven en ondersteuning van de opbouwwerk(st)er die in de wijk werkzaam is. "Training on the Spot" dus, waarbij kennisoverdracht en methodische aanpak centraal staan.

Concreet resultaat

In het kader van het experiment zijn de afgelopen tweeënehalf jaar door het opbouwwerk met concreet resultaat diverse projecten ontwikkeld.

In het Zeeheldenkwartier bijvoorbeeld, waar door de stadsvernieuwing een groot aantal kleine eenmansbedrijfjes weggesaneerd waren, kwam met een bedrijfsverzamelgebouw weer bedrijvigheid in de wijk terug.

In Scheveningen leverde een bedrijvenonderzoek zo'n 40 arbeidsplaatsen op, (waar inmiddels een tiental jongeren is geplaatst), enkele stageplaatsen en velerlei ideeën over mogelijk op te zetten projecten.

De bedoeling van dit onderzoek was het in kaart brengen van de werkgelegenheidssituatie, het voorlichten van bedrijven over de talloze regelingen die bevorderend/stimulerend kunnen werken bij indienstneming van (langdurig) werklozen en het bemiddelen tussen vraag en aanbod.

In een periode van een half jaar werden zo'n 100 bedrijven bezocht, waar in sommige gevallen direct bemiddeld kon worden t.a.v. arbeidsplaatsen. Met werkzoekenden werd contact gezocht via de teamleiders van club- en buurthuizen in Scheveningen. Momenteel wordt onderzoek gedaan naar een praktijk-/theorie-opleiding ten behoeve van de visverwerkende bedrijven. Het

ziet er vooralsnog uit dat zo'n 20 werklozen van een arbeidsplaats in deze sector gegaandeerd kunnen worden.

Ook in Scheveningen werd, naar aanleiding van een initiatief van een gesaneerde (werkloze) vleetvisser, en met gebruikmaking van diverse subsidies, garantiestellingen en leningen een kleinschalig ambachtelijk visserijbedrijf opgezet. Het aangekochte vaartuig "Hoop en Zegen" biedt plaats aan 10 bemanningsleden en een leerlingenplaats.

De stichting "Werk bij de Vleet", opgericht voor de begeleiding en advisering van de ondernemers van het project en tot de verzelfstandiging nog werkgever van de vissers, is van plan om nog meer, gelijksoortige projecten te initiëren.

Rol van het opbouwwerk

Terugkijkend op de eerste fase van het experiment, stelt het werk-opbouwwerk in de publikatie "Ontwikkelingsprojecten Opbouwwerk" een functie te hebben ontwikkeld waarmee de kloof kan worden overbrugd tussen beleidsintenties en regelgeving van de (lokale) overheid enerzijds en de mensen waarvoor het bedoeld is anderzijds. Ook kan het werk-opbouwwerk een rol vervullen in het opsporen, inschakelen en coördineren van de juiste hulpbronnen (deskundigheid, financiering).

Om een bijdrage aan dit thema te leveren zal het opbouwwerk wel bereid moeten zijn zijn rol te vernieuwen. Die vernieuwing bestaat, naast een meer zakelijke houding (en presentatie) van de opbouwwerker en specifieke deskundigheid op bedrijfscommercieel en economisch gebied uit een verandering in de traditionele opbouwwerk-methodiek. Met name gaat het daarbij om een versterking van de projektmatige aanpak ten koste van procesmatige aspecten.

De publicatie "Ontwikkelingsprojecten opbouwwerk" die ook enkele projektbeschrijvingen bevat van het voortijdig afgebroken experiment "Buurt en Consument", is verkrijgbaar bij het Stedelijk Bureau Opbouwwerk, Koninginnegracht 28, 2514 AB Den Haag, tel. 070-636956. ■

Herstructurering landelijke organisaties

Het bestuur van het Landelijk Platform Opbouwwerk heeft onlangs een tweede gesprek gehad op uitnodiging van de Stuurgroep Herstructurering Landelijke Organisaties over de (tussentijdse) inzichten van die Stuurgroep m.b.t. de vormgeving van de z.g. Functie Overleg.

Zoals bekend is het Landelijk Platform Opbouwwerk als landelijke organisatie van lokale opbouwwerkinstellingen ondergebracht in het z.g. Cluster V, Maatschappelijke Ontwikkeling geheten.

In de bespreking werd nog eens beklemtoond dat het Platform niet kan worden beschouwd als een der klassieke koepelorganisaties, daterend uit de centrale rijksbeleid-periode. Doch dat het Platform resultaat is van een initiatief van een groot aantal lokale opbouwwerk-instellingen na en gebaseerd op het gedecentraliseerd beleid. De Stuurgroep is verzocht nadrukkelijker dan tot nu toe dit feit en de op die grondslagen ontwikkelde organisatie- en werkwijzen in haar oordeelsvorming te betrekken.

Voorts is verzocht – teneinde voorstellen van de Stuurgroep beter te kunnen beoordelen – voorstellen c.q. bevindingen niet per gesepareerde functie, maar in een totaal-voorstelling voor te leggen. Dit omdat een juiste taxatie van de noodzakelijke zwaarte van bepaalde functies alleen mogelijk is in de beoordeling van de toedeling naar alle functies en de daartussen (niet/wel) beoogde relaties. ■

Tweede ronde toetsing jaarverslag in het opbouwwerk

Ook dit jaar zal weer een onafhankelijk panel, samengesteld uit deskundigen uit verschillende vakgebieden buiten het opbouwwerk en kaderleden uit de kring van het opbouwwerk een vergelijkende toetsing verrichten van jaarverslagen.

De jaarverslagen zullen worden getoetst aan de hand van de volgende criteria:

- werkontwikkeling
- financiering
- positiebepaling
- interne verhoudingen
- maatschappelijke berichtgeving.

Het laatstgenoemde toetsingscriterium is dit jaar toegevoegd op suggestie van mevr. Saskia Stuiveling, lid van de Algemene Rekenkamer. Tijdens de eindpresentatie van

de eerste toetsingsronde in augustus 1986 te Oss, wees zij erop dat het jaarverslag een instrument bij uitstek is om op systematische wijze te berichten over de maatschappelijke realiteit van gebruikersgroepen. Zij constateerde een toenemende behoefte bij de overheid aan "berichten uit de samenleving" om de kloof tussen de zgn. beleidswerkelijkheid en de maatschappelijke realiteit te kunnen overbruggen. Het opbouwwerk ziet mensen in hun dagelijks bestaan en overziet in principe beter dan wie ook hoe de situatie van mensen werkelijk is, zo stelde zij. Deze kennis kan een belangrijke bron van informatie zijn over de sociaal-economische situatie van gebruikersgroepen. Het panel acht de suggestie van mevr. Stuijveling waardevol. Daarom is dan ook een toetsingscriterium toegevoegd, samen te vatten onder de term Maatschappelijke Berichtgeving.

Het panel is als volgt samengesteld:

Voorzitter:

Dr. Gradus Hendriks
Oud-Directeur-Generaal Maatschappelijke Ontwikkeling
Ministerie van WVC, Rijswijk (ZH).

Werksecretaris:

Drs. Gerda Hamann, Econome,
Hamanns Bedrijfsondersteuning, Vorden

Leden:

Gerard de Bruijn, journalist,
hoofdredacteur OR-Informatie, vakblad
voor ondernemingsraden, Amstelveen

Drs. Jan van Eeden, Wethouder Gemeente
Den Helder,

Elly Konijn, werksecretaris Overleg Stads-
vernieuwing Alkmaar

Ger Posthuma, WAO-overleg West-Brabant

Tilly Schenkels-van 't Riet,
actief in een wijkorganisatie in Den Haag

Drs. Paul van der Velpen,
Bureau Welzijnsmarketing, Amsterdam

Mr. Ineke Weernekers, juriste,
Konsumenten Kontakt, Den Haag.

Deelname staat open voor alle lokale/regionale instellingen voor opbouwwerk, alsmede sociaal-culturele instellingen die opbouwwerk als gelijkwaardig onderdeel in hun doelstelling voeren. Tevens kunnen categoriale instellingen en instellingen die op een specifiek terrein werkzaam zijn (bijv. werkgelegenheidsvraagstukken of stadsvernieuwing), voorzover zij in hoofdzaak volgens

de methode van het "ambachtelijk opbouwwerk" opereren, deelnemen.

Voor de toetsing kunnen in aanmerking komen jaarverslagen over 1986, danwel 1985 naar eigen keus. Aangezien er instellingen zijn die werken met meer-jarenverslagen kan ook het meest recente meerjarenverslag ingediend worden.

Inzending/inschrijving voor deelname dient te geschieden voor de sluitingsdatum, t.w. 11 mei 1987.

Instellingen/organisaties die hun jaarverslag ter toetsing inzenden, ontvangen daarover een afzonderlijk rapport (inclusief eventuele aanbevelingen) en het algemene panel-rapport.

Evenals vorig jaar zal in het najaar weer een presentatie-bijeenkomst worden georganiseerd ten stadhuis van een der gekroonde deelnemers.

Een brochure met de voorwaarden en formulier van deelname kan worden aangevraagd bij het secretariaat van het panel, Prins Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag, tel. 070-521354. ■

EEG-symposium: "Werk en Welzijn" en Rabobank naar Parijs

Vorig jaar zijn onder auspiciën van de EEG in alle lid-staten één of meer symposia over de aanpak van de jeugdwerkloosheid gehouden. Ook in Nederland werden twee studiedagen georganiseerd, waarop uiteenzettingen gegeven werden over bedrijfswerkgelegenheidsprojecten t.b.v. jeugdige werklozen, die in ons land uitgevoerd werden.

Op grond van de rapportages over de studiedagen in alle EEG-staten wordt er op 25 en 26 juni a.s. in Parijs een manifestatie gehouden. Door de organisatoren daarvan zijn als Nederlandse bijdragen het opleidings- en werkgelegenheidsproject van de Rabobanken en het Arbeidsherverdelingsproject Werk en Welzijn geselecteerd voor presentatie.

Naar bekend zijn in Nederland - na de afsluiting van het Friese experiment - geen nieuwe projecten meer uit de startblokken gekomen. Het Landelijk Samenwerkingsverband Werk en Welzijn slaagde er in de afgelopen anderhalf jaar niet in de minimaal vereiste (overheids)financiering rond te krijgen. Momenteel wordt uitsluitend in Gouda gewerkt aan de toepassing van een (mini-)variant. ■

Inventarisatie bezuinigingen bij opbouwwerkinstellingen

In februari 1987 is aan instellingen voor uitvoerend opbouwwerk gevraagd aan te geven of en hoe de bezuinigingen dit jaar (en volgende jaren) uitpakken. Een belangrijk motief voor de inventarisatie was eveneens om een overzicht te krijgen van andere financieringsmogelijkheden dan de reguliere financiering via rbr-scw plus gemeentelijk welzijnsbudget.

Aan de inventarisatie hebben 77 instellingen meegewerkt; zij hebben een uitgebreide rapportage van de inventarisatie ontvangen, t.w. een overzichtanalyse van de bezuinigingen, een overzicht van de genoemde "alternatieve" financieringsstromen en een rekenvoorbeeld m.b.t. de inzet van wachtgeld.

In deze M.O. beperken we ons tot een algemeen overzicht van hoe de kortingen zijn uitgevallen voor de instellingen die aan de inventarisatie hebben meegedaan.

Zesendertig instellingen blijken in 1987 om uiteenlopende redenen niet gekort te worden. Veel van deze instellingen blijven dit jaar buiten de bezuinigingen, omdat zij al in eerdere jaren met bezuinigingen te maken hebben gehad. Andere instellingen merken op dat door de meevaller in energiekosten de gemeentelijke bezuinigingen beperkt kunnen blijven, dat de gemeente dit jaar de korting voor eigen rekening neemt of dat de gemeente probeert om vanaf 1988 de bezuiniging niet op "welzijn" te laten drukken.

Eveneens zesendertig instellingen worden in 1987 wél door bezuinigingen getroffen.

Het gaat hierbij om:

- 6 x bezuinigingen 100% op formatie
- 7 x bezuinigingen 50-80% op formatie
- 12 x bezuinigingen 25-50% op formatie
- 6 x bezuinigingen minder dan 25% op formatie
- 5x bezuinigingen niet op formatieplaatsen.

Om een indruk te geven over welke bedragen het in totaal gaat:

- totaal budget van de 36 instellingen die gekort worden, voor de (aangekondigde) recente bezuinigingen f 10.171.542,-
- budget dat gekort gaat worden,
totaal f 5.201.530,-

Gemiddeld wordt het budget van deze 36 instellingen bij elkaar opgeteld dus gehalveerd.

Meer informatie bij Dorine Winkels, Platform Opbouwwerk, tel. 070-521354. ■

Woonwinkel in Hengelo: opmerkelijk initiatief van het opbouwwerk

Onlangs is het college van B & W in Hengelo accoord gegaan met de oprichting van een woonwinkel, waarvan de activiteiten geheel gefinancierd worden uit door het Rijk aan de gemeente ter beschikking gestelde gelden voor de ondersteuning van woonconsumenten.

Zoals bekend heeft het Rijk in totaal 8 miljoen gulden ter beschikking gesteld, die volgens een bepaalde verdeelsleutel aan de gemeenten verstrekt worden.

Belangrijkste voorwaarde is, dat de geldelijke steun rechtstreeks ten goede dient te komen aan de activiteiten van woonconsumenten(-organisaties).

Elke gemeente moet een verordening maken, waarin is vastgelegd op welke wijze de gelden jaarlijks verdeeld worden.

Het opbouwwerk in Hengelo heeft een in de VNG-model-verordening genoemde mogelijkheid voor de besteding van de gelden, namelijk het oprichten van een woonwinkel, aangegrepen om een eigen voorstel te lanceren.

Het voorstel in Hengelo een woonwinkel te starten berust op twee peilers.

De beroepsmatige ondersteuning wordt ter beschikking gesteld door het opbouwwerk; de activiteiten die vanuit de woonwinkel georganiseerd worden, worden gefinancierd uit het woonconsumentenbudget.

Het budget kan in drieën worden gedeeld. Een deel ten behoeve van de algemene dienstverlening die plaats zal vinden vanuit de woonwinkel ten behoeve van woonconsumentengelden. Te denken valt dan aan voorlichtingsmateriaal en informatieve activiteiten op het gebied van verbeteringen, energiebesparing, woonlasten etc. Een deel ten behoeve van activiteiten van woonconsumentengroepen die beroepsmatig vanuit "de woonwinkel" worden ondersteund.

Een deel dat direct verstrekt wordt aan woonconsumentenorganisaties ten behoeve van activiteiten, in de zin van de regeling. Via de woonwinkel kan zo de algemene dienstverlening op het terrein van de volkshuisvesting gekoppeld worden aan de directe beroepsmatige ondersteuning van woonconsumentenorganisaties.

Net als de actieve bewonersorganisaties in Hengelo zag ook het College van B & W wel wat in dit voorstel. Bij de positieve beslissing heeft meegespeeld dat er dan één herkenbare plaats is, waar ook individuele huurders en eigenaar-bewoners met hun vragen terecht kunnen. Bovendien

heeft de woonwinkel het voordeel dat de woonconsument maar bij één adres hoeft aan te kloppen voor subsidies, ondersteuning en begeleiding.

Een ander voordeel is dat de ervaring van het opbouwwerk in het ondersteunen en begeleiden van bewonersgroepen direct in verband kan worden gebracht met de financiering van de activiteitenkosten.

Een al te versnipperde inzet van de woonconsumentengelden kan daarmee voorkomen worden.

De woonwinkel zal het gehele bedrag toegerekend krijgen, dat de gemeente jaarlijks ontvangt van het Rijk als bijdrage ten behoeve van de woonconsumenten. Feitelijk fungeert de woonwinkel daarmee als beheerinstantie van de gelden.

De besteding van de gelden is gebonden aan een speciale subsidieregeling, op basis waarvan de woonwinkel de ter beschikking gestelde gelden kan verdelen.

Het grote voordeel voor het opbouwwerk bij deze regeling is dat het direct betrokken is bij de verdeling van de beschikbare gelden en als het ware de basis gelegd ziet voor de eigen beroepsmatige ondersteuning van bestaande en nieuwe bewoners-initiatieven.

Uiteraard mag het ook gezien worden als een erkenning van de betekenis van het opbouwwerk op het gebied van ondersteuning van woonconsumenten(-organisaties). ■

Woonvormen van ouderen

Op 22 mei 1987 wordt door de LOBH-Noord in samenwerking met verschillende (ouderen)organisaties een studiedag in Gasselte (Drenthe) gehouden over "Gemeenschappelijke woonvormen van ouderen".

Op deze studiedag zal met name aandacht besteed worden aan achtergronden, regelgeving, planbeoordeling, financiering en subsidiemogelijkheden bij woongemeenschappen van ouderen.

's Middags zal er een rondleiding plaatsvinden door de woongemeenschap van ouderen te Gasselte.

De studiedag is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij of geïnteresseerd is in gemeenschappelijke woonvormen van ouderen. Dit kunnen zijn korporatiemedewerkers of -bestuurders, ambtenaren, welzijnswerkers en architecten.

Geïnteresseerden kunnen een folder aanvragen bij de LOBH-Noord, Steenstilstraat 48, 9711 GP Groningen, Tel.: 050-141349. ■

LOBH-symposium over "nieuwe woningnood"

Op 20 mei houdt de Landelijke Organisatie Belangengroepen Huisvesting (LOBH) in de Reehorst in Ede een symposium met als titel 'de nieuwe woningnood'.

Aanleiding voor het symposium vormt de publicatie van een nieuw LOBH-onderzoek naar de aard en de omvang van de woningnood. Dit onderzoek is gebaseerd op de geregistreerde woningvraag in de 100 grootste gemeenten.

In het vorig jaar gehouden onderzoek "Woningnood '86" kwam de LOBH tot een schatting van 1,5 miljoen woningzoekenden in Nederland. Deze onderzoeksresultaten werden recent bevestigd door het Woningbehoefte Onderzoek 1985, uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Staatssecretaris Heerma zal op het symposium zijn visie geven op het groeiend aantal woningzoekenden en het toenemend woningtekort. Daarnaast zal hij reageren op de nieuwe onderzoeksgegevens van de LOBH.

Naast een analyse van de omvang van de woningvraag, waarbij in het bijzonder aandacht besteed wordt aan de vraag van starters, 1+2 persoonshuishoudens en ouderen wordt in een aantal workshops ingegaan op:

- prognoses van bevolkings- en huishoudensontwikkeling tot 2000;
- omvang woningtekort in relatie tot het meerjarenplan woningbouw;
- oplossingen van de woningvraag door doorstromingsmaatregelen en aanpassing van de bestaande woningvoorraad;
- tendensen tot liberalisering van de woningmarkt;
- taakstelling van de woningcorporaties bij de woonruimteverdeling;
- inschrijvingsdrempels en valkuilen bij urgentiesystemen voor woningzoekenden.

Een groot aantal sprekers zal in de workshops op deze onderwerpen ingaan. De opzet van de workshops biedt bovendien ruim gelegenheid tot discussiebijdragen van de deelnemers.

Deelname aan het symposium kost voor leden en donateurs f 15,-. Overige belangstellenden betalen f 80,-. Deze bedragen zijn inclusief een documentatiemap (waarin opgenomen het nieuwe onderzoeksrapport "Woningnood '87"), koffie en lunch. Aanmeldingskaarten zijn te bestellen bij de LOBH, tel. 020-223505. ■

Aanpak van automatiseringsprojecten in het welzijnswerk

Eind 1984 stelden een viertal instellingen in de stad Groningen een le-lijns-automatiseringsoverleg in, met als doel automatiseringsmogelijkheden te onderzoeken en af te stemmen.

Met behulp van een medewerker van de Interfaculteit Bedrijfskunde van de universiteit Groningen, bogen de vier (het gaat om het Buro Raadslieden, de Stichting Delta, de Stichting Welzijn Ouderen en het Algemeen maatschappelijk werk) zich over de vraag welke informatiebehoefte er leeft bij management, secretariaat en uitvoerend werk van de betrokken instellingen. Ook afgeleide vragen over organisatorische en financiële consequenties van eventuele automatisering, de benodigde scholing, enz. kwamen aan bod.

De resultaten van dit onderzoek zijn neergelegd in het rapport "Automatisering in het welzijnswerk".

Na een weergave van de stand van zaken wordt in het rapport een hoofdstuk gewijd aan de aanpak van automatiseringsprojecten en worden voorstellen gedaan voor de komende tijd te ondernemen actie. Het rapport wordt afgesloten met een informatieplan voor elk van de aan het overleg deelnemende instellingen.

Omdat ook andere opbouwwerkinstellingen hier wellicht hun voordeel mee kunnen doen, is het hoofdstuk over de algemene aanpak van automatiseringsprojecten voor een groot deel overgenomen. Het hoofdstuk wordt voorafgegaan door een stand van zaken en afgesloten met een voorstel voor vervolgvactiteiten voor het lelijns automatiseringsoverleg.

Stand van zaken

In januari 1986 lag de nadruk in het overleg tussen de vier organisaties op het samenwerken in zo mogelijk een landelijk informatienetwerk. De gedachten gingen hierbij uit naar welke apparatuur er aangeschaft zou moeten worden om gebruik te kunnen maken van de landelijk te ontwikkelen faciliteiten. Ten aanzien van het samenwerken gingen de gedachten uit naar gemeenschappelijk gebruik van de apparatuur in buurthuizen en het uitwisselen van informatie om zodoende de welzijnzorg te verbeteren.

Al spoedig bleek echter dat de bottleneck van het automatiseren niet is gelegen in technische, maar organisatorische mogelijkheden. Het hoofdthema van gesprek is

daarom verschoven in de richting van hoe pakken we de automatisering verstandig aan en hoe organiseren we dat. Dit betekent niet dat het streven om samen te werken van de baan is. Gaandeweg de bijeenkomsten werd verder duidelijk dat elke organisatie haar eigen specifieke informatiebehoefte heeft. Het is daarom raadzaam om eerst per instelling deze informatiebehoeften, wensen en mogelijkheden te inventariseren en een prioriteitsvolgorde vast te stellen voordat er verder wordt gezocht naar mogelijke koppelingen.

Wat is er sinds eind 1984 bereikt?

Een van de belangrijkste punten van wat tot nu toe bereikt is, is de kennistoename t.b.v. automatisering van de leidinggevendenden van de betrokken instellingen. Door het periodieke karakter van de bijeenkomsten en de energie die de leidinggevendenden in de verkenningsfase hebben gestoken is hun betrokkenheid verzekerd. Een andere, maar veel kostbaarder manier, om het inzicht van de leidinggevendenden te vergroten is het management een week op cursus te sturen alwaar men zich bezighoudt met cases. In ons geval is de kennis specifiek gericht op de eigen organisatie en leeft daarom meer. Het in gang gezette leerproces zal in de toekomst niet alleen beperkt blijven tot de leidinggevendenden, maar zal voor alle medewerkers in de komende jaren moeten uitgroeien tot een continu proces.

In de verkenningsfase is op globaal niveau een inventarisatie gemaakt van de gebieden waar een geautomatiseerd informatiesysteem een bijdrage kan leveren voor het beter functioneren van welzijnsorganisaties. De conclusies hieruit waren dat een geautomatiseerd informatiesysteem kan bijdragen tot verbetering van:

- de kwaliteit van de dienstverlening aan cliënten door optimalisering van de informatievoorziening van uitvoerende werkers en hulpverleners op buurt- en wijkniveau;
- de administraties: hierbij moet men denken aan de financiële administratie, projectadministratie en de secretariaats werkzaamheden;
- de bestuurbaarheid van de organisatie door het management van de instellingen te voorzien van voor hen relevante informatie. Hierbij kan gedacht worden aan budgetbewaking, cliëntregistratie en personeelsadministratie.

Automatiseringsprojecten; hoe pak je die aan?

Op deze veel gestelde vraag is niet zomaar een standaard antwoord te geven. Indien dit wel het geval zou zijn, dan kwamen er niet zoveel negatieve verhalen over geheel of gedeeltelijk mislukte projecten in omloop. Het blijkt dat het realiseren van "goe-

de" geautomatiseerde informatiesystemen geen gemakkelijke opgave is. De redenen waarom het fout gaat, zijn verschillend. Een feit is, dat het ontwikkelen van geautomatiseerde informatiesystemen te lang duurt, te veel geld kost en onvoldoende wordt beheerst. Bovendien beantwoorden de gerealiseerde informatiesystemen onvoldoende aan de gestelde verwachtingen.

Toch zijn er wel een aantal praktische factoren te noemen die belangrijk zijn voor een succesvolle ontwikkeling van een informatiesysteem. Anders zouden we immers niets geleerd hebben van onze fouten. Voor een deel vinden we deze factoren terug in de verschillende ontwikkelingsmethoden.

Alvorens in te gaan op die factoren vragen een aantal veel gebruikte begrippen om enige toelichting.

Verklaring begrippen

Er zijn weinig vakgebieden waar in het begin zoveel hobbyisme, afschermend jargon en verwarring omtrent begrippen was dan bij automatisering.

Wanneer we naar de definitie kijken, dan is automatisering het proces dat tot doel heeft handmatige arbeid geheel of gedeeltelijk door geautomatiseerde apparatuur te laten verrichten. In enge zin betekent dit dat automatisering alleen dingen efficiënter doet dan de dingen die voor die tijd handmatig uitgevoerd werden (als voorbeeld zouden we de tekstverwerker kunnen noemen). Dit doet echter geen recht aan de andere nieuwe mogelijkheden die een computersysteem kan bieden. We kunnen de computer namelijk ook gebruiken voor het besturen van een organisatie door de leiding van informatie te voorzien. Zo kunnen we bijvoorbeeld middels een computersysteem direct beschikken over de gedane uitgaven in relatie tot het budget. In dit verband wordt er ook wel gesproken van *bestuurlijke informatiesystemen*. Een goed werkend bestuurlijk informatiesysteem kan een bijdrage leveren aan de effectiviteit van een organisatie.

We spreken bij automatiseringsprojecten van het *ontwikkelen* van informatiesystemen en niet van het bouwen van informatiesystemen, omdat we te maken hebben met een proces van analyse, ontwerp en verandering. We kunnen ons het ontwikkelingsproces voorstellen als drie met elkaar interacterende organisatiekundige deelprocessen.

Het technische ontwikkelingstraject wordt ook wel opgedeeld in een analyse-, ontwerp-, bouw- en invoeringsfase. Hoewel het gebruik en het onderhoud van het informatiesysteem buiten het eigenlijke ontwikkelingstraject valt, spelen beide bij de afweging van het wel of niet ontwikkelen van een informatiesysteem een grote rol.

Succesfactoren

Zoals al in de inleiding van dit hoofdstuk is gesteld is een aantal factoren te noemen dat bijdraagt aan het succesvol ontwikkelen van een informatiesysteem.

1. Een van de meest aansprekende omschrijvingen van het succes van een informatiesysteem is afkomstig uit de Zweedse literatuur en luidt:

$$\text{succes} = f(\text{kwaliteit} \times \text{acceptatie})$$

Hiermee wordt aangegeven dat men nog zo'n kwalitatief perfect informatiesysteem kan bedenken, maar wanneer de acceptatie ervan door de gebruikers minimaal is, dan zal het geen succes worden.

2. De acceptatie van een systeem heeft direct te maken met de zogenaamde weerstanden tegen verandering, die we met name bij automatiseringsprojecten nogal eens tegen komen. Wanneer er te verwachten valt dat er weerstanden zijn, dan is het aan te bevelen veel aandacht aan het veranderingsproces te besteden, bijvoorbeeld door de toekomstige gebruikers in een vroeg stadium mee te laten denken hoe het te ontwikkelen systeem er uit moet gaan zien. Verder zijn dan een goede opleiding en begeleiding noodzakelijk.

3. Het spreekt voor zich dat een kwalitatief goed informatiesysteem gemakkelijker geaccepteerd wordt dan bv. een gebruikersvriendelijk systeem. De kwaliteit van een informatiesysteem wordt bepaald door:

- functionele eisen; deze eisen vloeien voort uit de informatiebehoeften van de gebruikers
- prestatie eisen; hieronder vallen eisen als doeltreffendheid, duurzaamheid, gebruikersvriendelijkheid, integreerbaarheid en doelmatigheid, waaraan het te ontwikkelen informatiesysteem moet voldoen.

4. De problemen die voorkomen bij het ontwikkelen van informatiesystemen hebben er toe geleid dat er tal van ontwikkelingsmethoden zijn ontstaan. Gezien het unieke karakter van iedere organisatie en de daarmee samenhangende informatiebehoefte is er geen sprake van een voor elke organisatie geschikte ontwikkelingsmethode. Het vraagt om een zorgvuldige afweging om de methode te kiezen die het best aansluit bij de organisatie.

5. Veel automatiseringsprojecten falen door het gebrek aan commitment van de leiding. Het is in het verleden maar al te vaak gebeurd dat de leiding van een organisatie het ontwikkelen van het informatiesysteem overliet aan een technicus. Het is belangrijk dat de leiding zich realiseert dat het ontwikkelen en invoeren van een nieuw systeem voor de informatievoorziening in

feite een organisatieverandering is. Evenals bij andere reorganisaties vereist dit een zorgvuldige voorbereiding en coördinatie van de leiding.

6. Een bewezen succesvolle aanpak, die steeds meer toegepast wordt, is de beleidsmatige aanpak. Bij deze aanpak wordt er gewerkt vanuit de doelstellingen van de organisatie. Deze doelstellingen vormen de uitgangspunten voor het informatiebeleid. Om deze uitgangspunten te realiseren stelt men een informatieplan op. Hierin staat aangegeven hoe en met welke prioriteiten men welke informatiesystemen wil gaan ontwikkelen. Zo'n informatieplan valt niet uit de lucht: hier zal een vooronderzoek naar verricht moeten worden.

Hoe verder?

Hieronder gaan we nader in op hoe de overleggroep denkt dat de automatisering van het welzijnswerk het beste aangepakt kan worden.

In de bijeenkomsten van het eerste lijns automatiseringsoverleg is uitvoerig nagedacht over hoe nu verder. **Uitgangspunten bij deze discussie waren: relevantie, haalbaarheid en kwaliteit van het informatiesysteem, beheersbaarheid en overzichtelijkheid van het ontwikkelingsproces.** Verder moet er gezorgd worden voor een goede organisatorische inbedding om onnodige weerstanden te voorkomen.

Op grond van bovengenoemde criteria en de eerder genoemde succesfactoren is een keuze gemaakt uit de verschillende manieren van aanpak. Een aantal overwegingen dat bij deze keuze een belangrijke rol heeft gespeeld, zal hier nog eens kort worden toegelicht.

Omdat welzijnsinstellingen erg weinig ervaring hebben met automatiseringsprojecten, is het belangrijk dat de automatisering structureel wordt aangepakt. Dit in tegenstelling tot de aanpak "begin maar ergens en kijk maar hoever je komt". Hoewel er ook voor de laatste aanpak wel argumenten zijn aan te dragen, houdt die aanpak in dat er deel-informatiesystemen worden ontwikkeld die in de toekomst niet of tegen zeer hoge kosten met elkaar geïntegreerd kunnen worden. Het is raadzamer te werken vanuit een situatie van waaruit men overzicht heeft over alle mogelijke te ontwikkelen informatiedeelssystemen.

Vanuit zo'n overzichtssituatie kunnen dan prioriteitenkeuzes gemaakt worden. Deze beleidsmatige aanpak (succes factor 6) houdt in dat er eerst een totaal plaatje van de organisatie gemaakt moet worden alvorens men verder kan gaan. Het maken van zo'n overall plaatje wordt ook wel het vooronderzoek genoemd. Het doel van het vooronderzoek is vast te stellen of het zin-

vol is om verdere stappen te nemen op het automatiseringspad. Uit dit vooronderzoek hoeft niet noodzakelijkerwijs te volgen dat tot een nieuw informatiesysteem moet worden overgegaan, maar kan ook inhouden dat er alleen b.v. organisatorische maatregelen getroffen moeten worden. In sommige situaties (b.v. tekstverwerkingstoepassingen) kan het vooronderzoek zeer globaal zijn, omdat al voldoende van het probleemgebied en de mogelijkheden van automatisering bekend is vanuit ervaring elders. Het vooronderzoek zal zich dan vaak beperken tot het onderzoek naar de wenselijkheid en de realiseerbaarheid. Het vooronderzoek is te beschouwen als een organisatieonderzoek in een notedop en moet in ons geval leiden tot een informatieplan.

Voor de eerstelijnsinstellingen is het wenselijk de volgende punten in hun informatieplan op te nemen:

- een beschrijving van de bestaande organisatie; hier wordt gedacht aan een organisatiekundige beschrijving, dus met ruime aandacht voor de organisatiestructuur, de taken en de informatiestromen tussen de verschillende afdelingen
- verwachtingen, ontwikkelingen en mogelijkheden ten aanzien van automatisering
- doelstellingen t.a.v. de informatievoorziening; dit zal uit het beleidsbepalende kader moeten komen
- een beschrijving van de na te streven situatie op middellange termijn
- een opsomming van de informatiedeel-systemen; hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld financiële, tekstverwerkende en bestuursondersteunende systemen, met hun onderlinge relaties en toegekende prioriteiten en de te verwachten inspanningen die nodig zullen zijn om het systeem te verwezenlijken en om met het systeem te werken
- een opsomming, voorzover nu al te overzien, van de organisatorische, financiële en personele gevolgen van de na te streven informatievoorziening
- uitspraken t.a.v. privacy die aansluiten bij bijvoorbeeld de gemeentelijke richtlijnen.

Om het ontwikkelingsproces beheersbaar te houden is er gekozen voor een gefaseerde aanpak. Dit houdt in dat het ontwikkelingsproces stap voor stap wordt doorlopen. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de elkaar aanvullende ontwikkelingsmethoden S.D.M. (System Development Methodology) en I.S.A.C. (Information System work and Analysis of Changes). Na elke stap of fase kan er worden besloten om te stoppen dan wel door te gaan. Beide methoden hebben het voordeel dat ze goed

gedocumenteerd zijn. Echter welk kookboek men ook gebruikt, het vakmanschap van de kok is altijd bepalend voor het eindresultaat.

Een voor de hand liggende vraag is wie het vooronderzoek gaat verrichten. Om het onderzoek naar behoren te kunnen doen is organisatiekennis, kennis van het betreffende subsysteem en automatiseringskennis noodzakelijk.

Vaak is al deze kennis niet verenigd in één man of één vrouw. Bovendien, ook al was dit wel het geval, dan wordt vaak voor een optimale betrokkenheid en de daarvan uitgaande positieve invloed op de acceptatie (succesfactor 1) gekozen voor een analyse door een projectgroep. Gezien de cultuur binnen het welzijnswerk moet er veel aandacht worden besteed aan de acceptatie. Daarom is er niet gekozen voor een expertbenadering die gelegitimeerd wordt door een machts/dwangstrategie, maar voor een meer procesmatige benadering binnen een duidelijk van te voren aangegeven beleidskader.

Naast het aspect van de benodigde deskundigheid speelt de samenstelling van de projectgroep een belangrijke rol in de belangenvertegenwoordiging. Tijdens het verloop van een project worden beslissingen genomen die van invloed kunnen zijn op de afdelingen van de bestaande organisatie. Die afdelingen moeten in staat worden gesteld hun belangen naar voren te brengen en te verdedigen. Dit kan zeer effectief gebeuren door een vertegenwoordiger van iedere betrokken afdeling in de projectgroep te benoemen. Tevens is dan de communicatie met de belanghebbende afdeling zo goed mogelijk gewaarborgd. De samenstelling van de projectgroep kan nogal verschillen in de tijd. Zo zullen bij het opstellen van het informatieplan alle afdelingen in de projectgroep vertegenwoordigd zijn, terwijl wanneer er eenmaal besloten is een systeem voor een bepaalde afdeling te ontwikkelen, alleen medewerkers van de desbetreffende afdeling zitting hebben in de projectgroep. Een stuurgroep stelt de projectgroep samen en beoordeelt ook haar werk. Voor het goed functioneren van de projectgroep is het daarom wenselijk dat de stuurgroep een duidelijk omschreven onderzoeksopdracht en onderzoeksfaciliteiten verstrekt. Bij onderzoeksfaciliteiten moet men niet alleen denken aan financiële en materiële middelen, maar ook aan het tijdsbeslag dat gelegd wordt op de geïnterviewden.

Om een goed contact tussen de projectgroep en de stuurgroep te waarborgen wordt vaak het voorzitterschap van de projectgroep bekleed door een lid van de stuurgroep. Voordat de projectgroep verder mag gaan met een volgende fase, is

het fiat nodig van de stuurgroep. Het is ook de stuurgroep die het informatieplan vaststelt. De stuurgroep zou samengesteld kunnen worden uit enkele bestuursleden en de direct leidinggevenden van de betreffende instelling. Zij vervullen de rol van opdrachtgever naar de projectgroep.

Meer informatie bij Thea Postma, st. Delta, Oude Boteringsestraat 60, 9712 GM Groningen, tel. 050-143100. ■

Informatietechnologie in het sociale en culturele beleid

De Harmonisatieraad Welzijnsbeleid (HRWB) heeft onlangs een signalement (nr. 26) uitgebracht inzake de "Informatietechnologie in het sociale en culturele beleid".

Daarin wordt onder meer de vinger gelegd op een zekere plek die M.O. ook al verschillende malen aangewezen heeft, nl. dat het Ministerie van WVC – en meer in het bijzonder de welzijnsput daarvan – zeker geen bruisende voortrekkersmentaliteit aan de dag legde bij de ontwikkelingen rondom automatisering, c.q. informatietechnologische vraagstukken. Zo wordt o.m. fijntjes opgemerkt: "Nadat een eerste nota over micro-electronica en welzijnsbeleid in 1983 is verschenen, is deze anticiperende taak niet meer merkbaar ter hand genomen" en "de HRWB pleit voor een actieve rol van de overheid in deze".

Met name ook een mankerende inter-departementale activiteit van het Directoraat Generaal Welzijn wordt gesignaleerd.

Overigens komt de HRWB in zekere zin nogal laat met deze bevindingen. Niet alleen is er inmiddels zo'n anderhalfjaar sprake van een (geleidelijke) kentering in de schoorvoetende WVC-opstelling inzake "Big Brother", een eerder signalement had wellicht ook kunnen vermijden dat de sociale en culturele sector zo zeer op achterstand zou komen, zowel qua proefondervindelijke toepassing als qua budgetten. Niettemin kan het Signalement nu wellicht bijdragen aan het "schragen" van de zich thans wel ontwikkelende WVC-beleidsvoornemens en rijksexperimenten.

Wat een te voeren strategie bij de ontwikkeling van nieuwe hulpmiddelen en nieuw aanbod betreft, sluiten de suggesties van de HRWB zeer aan bij de gepraktiseerde werkwijze van het Samenwerkingsverband Informatienetwerken, waarin de deelnemende plaatselijke opbouwwerkinstellingen "ervaringen uitwisselen en doublures voorkomen".

Dit samenwerkingsverband verkeert op haar beurt in nauwe wisselwerking tot het Informatienetwerk Maatschappelijke Ontwikkeling, waarbij – conform het door de HRWB gestelde – inderdaad "een landelijke strategie bepaling wordt gecombineerd met gedecentraliseerde experimenten".

Het Signalement van de HRWB is goed gecomponeerd, leesbaar evenwichtig en draagt zeker bij tot wat genoemd kan worden "Reflexie op niveau". Er is een zeer betreurenswaardige tekortkoming die hier toch gesignaleerd moet worden. Voor het sociale en culturele beleid is automatisering in tweeërlei opzicht een belangwekkend object van beleid, t.w. enerzijds voorzover het leidt tot nieuwe taken, procedures, produkten en effecten in de wereld van de dienstverlenende instellingen en organisatie. Anderzijds voorzover het leidt tot wat de HRWB zelf (blz. 18) aanstipt, nl.: "Dit heeft gevolgen voor het werkgelegenheidsevenwicht tussen groepen in de samenleving. De sociale ongelijkheden zullen door de ontwikkeling van de informatietechnologie worden beïnvloed."

Terwijl het Signalement gedegen ingaat op beleidsvorming inzake het eerste onderdeel wordt m.b.t. het tweede element "gevolgen" inzake sociale ongelijkheden geen uitwerking geboden, zelfs niet neergelegd dat hier een explorerende, pionierende inspanning (het nemen van bodemonsters!) noodzakelijk is. Want hoe begrijpelijk het ook is dat de HRWB – evenmin als enig ander – hier pasklare antwoorden kan bieden, zou het markeren van die minimale inspanningsverplichting de juiste gevolgtrekking geweest zijn uit de verstrekkende notie dat bepaalde volksstammen (wederom) pech zullen hebben.

In het bestek van deze "recensie" is lang niet alles aan de orde gesteld wat het Signalement van de HRWB te melden heeft: bestudering ervan is zonder meer de moeite waard.

Wil van de Leur

Signalement van de HRWB is verkrijgbaar door overmaking van f 10,- op PG 5441758, t.n.v. Macula, Boskoop. ■

Publikaties onderwijsopbouwwerk

Ongelijke kansen in het onderwijs is een thema dat ook in de jaren tachtig systematisch aangepakt wordt. De regering voert een zogenaamd onderwijsvoorrangsbeleid, bedoeld om kinderen uit lagere milieus meer te laten profiteren van onderwijs. Onderwijzers, ouders en welzijnswerkers zetten samen projecten op, in samenwerking met onderwijsbegeleidingsdiensten. Daaraan heeft het opbouwwerk van oudsher een belangrijke bijdrage geleverd. De Werkplaats Opbouwwerk Noord-Nederland heeft gedurende een reeks van jaren aandacht aan deze materie geschonken. In dat kader verschenen recent een tweetal rapporten en een brochure.

Elk van deze publicaties werd geschreven door mevrouw Jittie Brandsma, onderzoekster te Groningen. De rapporten bevatten een uitgebreide analyse van een opbouwproces in het onderwijsvoorrangsgebied Franeker e.o. De bevindingen worden behandeld aan de hand van theorieën over onderwijsongelijkheid en de methodiek-kennis van het opbouwwerk.

Deelrapport A is het hoofdrapport met alle belangrijkste bevindingen en aanbevelingen.

Deelrapport B bevat aanvullend procesmateriaal voor specialisten.

De brochure tenslotte is apart samengesteld met het oog op het bieden van vuistregels, technieken en tips voor praktijkwerkers.

Een samenvatting van de inhoud van de brochure is hieronder weergegeven.

De onderwijsongelijkheid is niet alleen een complex en hardnekkig probleem, het wordt ook een rijpend probleem.

Gesystematiseerde gegevens over en onderzoek naar opbouwwerk in onderwijsvoorrang zijn schaars voorhanden. De inzichten in de resultaten van de opbouwwerkbijdrage (in diverse gebieden) maar ook in mogelijk nieuwe bijdragen zijn versnipperd. Daarnaast speelt het probleem van het inzicht in de onderwijsongelijkheidsproblematiek. Dat er een relatie bestaat tussen buitenschoolse omstandigheden enerzijds en leer- en ontwikkelingsmogelijkheden (c.q. schoolloopbanen) anderzijds is op een aantal punten duidelijk. Echter, hoe die beïnvloeding verloopt is nog geenszins inzichtelijk. Laat staan dat helder is welke de beste oplossingen zijn en wat de opbouwwerkbijdrage daaraan kan zijn.

Evaluatie van het onderwijsvoorrangsbeleid en m.n. de welzijnswerk-/opbouwwerkbijdrage daaraan is noodzakelijk. Niet voor het kunnen uitdelen van "rapportcijfers". Maar om het inzicht in de problematiek zelf

en in de effectieve oplossingsstrategieën te vergroten.

De eerste twee hoofdstukken van de brochure zijn theoretisch van aard. Er wordt een beknopt overzicht gegeven van theorievorming en onderzoek rond "Onderwijs en maatschappelijke ongelijkheid". Daarna wordt ingegaan op opbouwprocessen en de opbouwwerkbijdrage daaraan; zulks in relatie tot de onderwijsvoorrangspraktijk. De overige hoofdstukken bevatten vooral suggesties of handreikingen met betrekking tot enkele thema's, die in de onderwijsvoorrangspraktijk veelvuldig vragen oproepen: de inrichting van een opbouw- of veranderingsproces in een onderwijsvoorrangsgebied; de vertaling van verklaringen/veronderstellingen omtrent de oorzaken van onderwijsongelijkheid in de benodigde aanpak van activiteiten/plannen; oriëntatie en analyse; bewustmaking en betrokkenheid van de doelgroep. Ook wordt ingegaan op de toepassingsmogelijkheden van het netwerk-concept in onderwijsvoorrang. De brochure wordt afgesloten met een korte slotbeschouwing.

De deelrapporten A en B kosten f 17,50, de brochure f 10,-. Bestellen door overmaking van het verschuldigde bedrag op girorekening 3731791 t.n.v. de WONN te Drachten, onder vermelding van de bestelnummers (A - nr.9871; B - nr.9872; brochure nr. 9873). ■

Brochures onderwijsvoorrang

In de reeks OVB-brochures zijn weer twee nieuwe brochures uitgekomen. Het betreft de brochure "Van peuterspeelzaal tot kleuterschool in een onafgebroken lijn", een werkboek om de samenwerking tussen peuterspeelzaal en kleuterschool vorm te geven en de brochure "Spelenuitleen in Akerpoort", een beschrijving van de opzet van een spellenbank en de organisatie van de uitleen.

De brochures zijn tegen kostprijs te bestellen bij LPC/OVB-secretariaat, postbus 30, 3870 CA Hoevelaken, tel. 03495-41206. ■

Privatisering: winst of verlies?

Door het bezuinigingsbeleid van de overheid neemt privatisering versneld toe. Vernieuwingsdrang botst met de bestaande subsidie-criteria en zoekt daarom een eigen weg. Zo zijn in Nederland initiatieven ontwikkeld op het gebied van de kinderopvang, de verpleging, preventie, opleiding en hulpverlening.

Het Landelijk Netwerk Vrouwen in het Welzijnswerk vindt het nuttig dat vrouwen die werkzaam zijn in de non-profitsector de ontwikkeling rond privatisering van overheidstaken kritisch volgen. Vandaar dat het netwerk op 23 mei a.s. een studiedag organiseert met als titel "Privatisering: winst of verlies?"

Op de studiedag zal aandacht worden besteed aan vragen als:

- Is privatisering een welkome aanvulling op de collectieve sector of juist niet?
- Wat zijn de gevolgen van privatisering voor de kwaliteit van het werk?
- Wat zijn de personele consequenties van privatisering?
- Geeft privatisering wel loopbaanperspectieven voor vrouwen?

In de ochtenduren geven vrouwen bij de overheid, bij de vakbonden en in het directe werkveld inleidingen waarbij zij het onderwerp privatisering vanuit verschillende invalshoeken belichten.

's Middags presenteren zich geprivatiseerde ondernemingen binnen de gezinszorg, kadertraining, kinderopvang, preventie en verpleging.

Aan deze dag leveren onder meer een bijdrage: mevrouw J. van Nieuwenhoven, lid van de Tweede Kamer voor de PvdA, mevr. I. van Lippe namens de Stichting Isis voor kadertraining te Amsterdam en mevr. M. Dirksen, namens het verpleegkundig bureau Wyman te Nijmegen.

De kosten voor deelname aan de studiedag bedragen f 30,- per persoon, inclusief lunch, koffie/thee, kinderopvang. Een reader met achtergrond artikelen is bij de prijs inbegrepen.

Geïnteresseerde vrouwen kunnen inschrijffolders en het volledige programma aanvragen bij het Landelijk Netwerk Vrouwen in het Welzijnswerk, t.a.v. Heleen Dicke, Jozef Israëlsstraat 66, 6521 MZ Nijmegen, tel. 080-224079 (ma-vr. 17.00 - 19.00 uur). ■

"Armoede" op de politieke agenda?

Nog vorig jaar noemde (toenmalig) staatssecretaris De Graaf (Sozawe) een nader onderzoek naar de financiële positie van uitkeringsgerechtigden zeer wenselijk en tegelijkertijd niet haalbaar en weinig zinvol. Maar nu heeft zeer onlangs de inmiddels minister geworden De Graaf aan de Eerste en Tweede Kamer een rapportage aangeboden van onderzoekers van de Erasmus Universiteit en de Rijksuniversiteit Leiden. Daarin wordt vastgesteld dat (volgens de "echte minimum-definitie" van Sozawe) 6% van de Nederlandse huishoudens in armoede leeft, terwijl als men uitgaat van de definitie van de GSD-Leeuwarden van een "minimum-basis-behoefte" zo'n 11% van de huishoudens in armoede leeft. Die instantie rekent tot de basis-behoefte ook kosten van clubs/verenigingen, visite en reizen.

In hetzelfde weekend dat van kabinetszijde aan de Staten-Generaal genoemd materiaal aangeboden is, verschijnt in Elseviers Magazine (11-4-1987) een uitgebreide "cover-story" over "ARM zijn in Nederland". En ook de Haagsche Courant besteedt een pagina van haar weekend-bijlage (11-4) aan "Nederland negeert de allerarmsten". Ook van kerkelijke zijde wordt de laatste tijd meer en meer aandacht aan het armoedevraagstuk besteed. Daarbij valt voorsnog op (bijv. Gereformeerde kerken) dat de kerken geenszins de "pannetje-soep-rol" op zich wensen te nemen, maar goede voorzieningen, goede sociale zekerheid onderstrepen; en een eigen rol meer toespitsen op de morele en financiële ondersteuning van initiatieven en kadervorming van uitkeringsgerechtigden zelf.

Armoede is vooral het buiten de samenleving gesteld zijn: geen plaats hebben in maatschappelijke netwerken, die – of zij nu economisch of sociaal van aard zijn – de maatschappelijke erkenning van iemands bestaan verzekeren en representeren.

Zo wordt de bijstandsvrouw niet alleen door geldgebrek weerhouden van deelname aan allerlei kleinere en grotere verbanden. Maar middels regelgeving en toezicht wordt die non-participatie ook verzekerd, wordt isolement onderdeel van het dagelijks leven.

Morele veroordelingen – soms zelfs uit de mond van zeer hoog geplaatsten – completeren dit beeld.

Wat dit laatste betreft, hebben bijv. arbeidsongeschikten één relatief voordeel: zij zijn dan weliswaar "afgeschreven", het is echter tevens voor "de" samenleving dikwijls al te pijnlijk daar morele oordelen aan te

verbinden, gelet op de oorzaken van veel arbeidsongeschiktheid.

Maar in een klimaat dat zo schraal is geworden dat publieke discussie opbloeit over een taxatie van de causaliteit van oorlogs-trauma's van hen die vanwege oorlogsleed een uitkering ontvangen, heeft een waardige referentie aan de eigen geschiedenis van de samenleving veel aan betekenis verloren.

Armoede valt niet zonder meer te verbinden met categorieën van uitkeringsgerechtigden. Verbetering van bepaalde uitkerings-componenten en het verwijderen van een aantal "kluisterende" regels zouden voor zeer velen al bijzonder bevrijdende betekenis hebben. Maar in en door die groepen uitkeringsgerechtigden heen leven mensen, die zelfs aan die zeer noodzakelijke maatregelen te weinig verbetering kunnen ontlenuen. De mensen en gezinnen die van generatie op generatie in armoede hun bestaan vinden en waarvan de Vierde Wereld Beweging stelt: "Armen zijn geen rijken zonder geld".

Het zijn de gezinnen, de buurten die eens de klassieke buurtopbouwwerker tot hun beschikking hadden. De buurten die enkele jaren "getrakteerd" werden op een overvloed aan welzijns-professionals en nu op ambtelijk afgemeten gefragmenteerde, specialistische uren-eenheden en vrijwillige aanmoediging.

In elke periode zijn zij weer gemeten aan andere externe maten; en zelfs door deze groepen wél geboekte ontwikkelingen zijn niet tot maatschappelijke gelding gekomen.

Wellicht is het de armoede van de huidige politieke agenda, die maakt dat armoede als autonoom gegeven op de politieke agenda sluipt.

Daarmee openen zich wederom allerlei klassieke én nieuwe valkuilen.

N.B.:

Wanneer dit nummer van M.O. al bij de drukker ligt, komt net de nieuwe publicatie van de Commissie Oriënteringsdagen binnen: *Minima 2000*, losse eindjes aan elkaar knopen. Een zeer gedocumenteerd boekwerk over de "positie van de armoede", zoals gebruikelijk bij publicaties van de Commissie geschreven vanuit de "ervaren werkelijkheid" van betrokkenen zelf. Elk onderwerp omvat een interview en vervolgens een beschouwing.

Minima 2000 is te bestellen door f 23,50 over te maken op PG 2607454, t.n.v. Cie Oriënteringsdagen.

Wil van de Leur

Armoede is niet terug: ze is nooit weggeweest

De recentelijke aandacht voor armoede in de media (zie bovenstaand artikel) zou doen vermoeden dat we te maken hebben met een "nieuw" fenomeen. Heel algemeen is het misverstand dat door de welvaart van de laatste 20-30 jaar de armoede zou zijn opgelost, maar nu met de economische teruggang weer terug komt.

"Wat men vergeet is dat de Nederlandse samenleving ook in tijden van welvaart een arm bevolkingsdeel heeft gekend," aldus de Beweging ATD-Vierde Wereld in de publicatie "Armoede is niet terug: ze is nooit weggeweest." (augustus 1985)

In deze publicatie onderscheidt de beweging (op basis van ervaring en onderzoek van armoedebestrijding) drie groepen armen:

"geïntegreerde armen – die armen, die blijven deel uitmaken van de maatschappij en hun sociaal-economische status niet verliezen;

"gemarginaliseerde armen" – die armen, die het risico lopen buiten de structuren geplaatst te worden en/of er ook werkelijk buitengeplaatst worden;

"buitengesloten armen" – die armen, die buiten de samenleving worden geplaatst of gehouden.

Onze solidariteit zou het sterkst moeten zijn met de laatste bevolkingsgroep.

De geïntegreerde armen

Hiertoe behoren de lager betaalde werknemers, die echter wel een maatschappelijk erkend beroep uitoefenen. Zij ervaren de last en hinder van bepaalde economische grenzen aan denlijve, maar missen nog niet de noodzakelijke levensvoorwaarden.

Zij hebben nauwelijks bezit. Hun enige kapitaal is dat van hun arbeid en hun vakbekwaamheid. Op een enkele uitzondering na gaan zij niet naar hogere (beroeps) opleidingen, omdat zij de financiële en culturele middelen missen om langere studie te volgen.

Deze bevolkingsgroep leeft dus zonder zekerheden en kan nergens op terugvallen, behalve op haar eigen arbeidskracht en vakbekwaamheid. Zij leeft voortdurend in een precare situatie, die verscherpt wordt in perioden van economische teruggang en verandering van economische verhoudingen.

Maar als geschoolde arbeiders zijn zij door hun werk en vakbekwaamheid juist nodig in het economisch systeem. Daarom wordt hun status, rechten en bescherming toegekend, zoals volksverzekeringen, ouderdomspensioenen, verdediging door vakbonden, uitkering i.g.v. werkloosheid, een stem

in de politiek en dus de mogelijkheid wettelijke bescherming te bewerkstelligen voor het gehele volk.

Zij beschikken over publiciteitsmedia, beroeps- en belangenorganisaties en vertegenwoordiging in het parlement.

Hoewel ze in hun geheel worden bedreigd met armoede – en in sommige landen in armoede leven – zullen erkende werknemers minder snel tot extreme armoede vervallen. Zij blijven een geïntegreerd deel uitmaken van de samenleving. Dit uit zich in de westerse samenleving bijvoorbeeld ook hierin: waar nieuwe noden zich voordoen, komen vrij snel nieuwe vormen van hulpverlening en belangenbehartiging tot stand. Zij kunnen putten uit eigen bronnen, maar ook wordt een beroep op de verantwoordelijkheid van de hele samenleving voor deze bevolkingsgroep vrij snel gehonoreerd.

De gemarginaliseerde armen

Dit zijn de groeperingen die men tegenwoordig ook wel met de term "nieuwe armen" aanduidt. Deze groepen nemen veel minder aan het maatschappelijk leven deel, want aan de zojuist geschetste levensvoorwaarden moet men belangrijke obstakels toevoegen: tijdelijk verblijf, immigratie uit een arm land (gekoppeld aan) gebrekkige beroepsopleiding, één-ouder gezin, leeftijd, huidskleur...

Zij zijn het slachtoffer van vooroordelen en onwetendheid door de andere leden van de samenleving en worden – al dan niet openlijk – als een last ervaren. Daardoor worden hun mogelijkheden tot deelname sterk teruggebracht en worden ze gedwongen om werk te doen, dat niemand anders meer wil doen (schoonmaken van treinwagons en stations, vuilnisophalen e.d.) of ze moeten van een minimale uitkering leven. Vaak komen ze terecht in informele arbeidscircuits van thuiswerk en koppelbazen, waardoor ze veel minder dan de vorige groep door vakbonden worden verdedigd en gesteund. Hoewel ze naar de marge van de samenleving worden teruggedrongen, horen ze er nog bij door hun (potentiële) economische bijdrage. De economie heeft behoefte aan gemakkelijk inzetbare mankracht, die niet veel eisen stelt. Daarom bestaat er een consensus in de maatschappij die aan deze randgroeperingen de mogelijkheid geeft een bescheiden levenspeil te houden en erkenning te vinden in een culturele en maatschappelijke identiteit en in belangengroepen, met hoe veel moeite die vaak ook worden bevochten en hoe weinig politieke invloed die ook krijgen.

De buitengesloten armen

Hiermee bedoelen we een bevolkingsgroep die zich helemaal onderaan de maatschappelijke ladder bevindt. De armoede

is hier totaal, het is de wereld van de uitgesloten. Die volstrekt uitgesloten mensen stuiten op dezelfde obstakels als de hiervoor genoemde groepen armen, maar ze ontvangen nauwelijks of geen mogelijkheden, noch in materieel, noch in cultureel, noch in moreel opzicht om aan de samenleving deel te nemen.

Hun levensgeschiedenis is vaak onbekend, hun manier van leven en hun omstandigheden worden vaak verkeerd uitgelegd. Zodoende wordt hun identiteit bepaald door beledigende etiketten, die verstrekkende gevolgen hebben voor hun leven: "zwakmaatschappelijk", "onaangepast", "asociaal", "probleemgezin".

In feiten bevinden deze armste gezinnen zich op een punt waar hun lijden, hun kwetsbaarheid en de vernedering zo groot zijn dat ze niet meer aan de eisen van de samenleving kunnen voldoen. Tegelijkertijd wordt elke poging van hen om er bovenuit te komen tegengegaan. Zo er al hulp wordt geboden, is deze individualiserend, a-politiek en vermengd met sancties en controle.

Deze bevolkingsgroep wordt voortdurend geconfronteerd met honger, geweld, een gevoel van nutteloosheid, ongeschooldheid en werkloosheid. Daarom is zij gedwongen om al haar kracht en moed te gebruiken om te overleven. Zij beschikt over geen enkele reserve van waaruit ze kan investeren in het maatschappelijke, culturele, politieke en geestelijke leven, zoals de rest van de samenleving dat doet en die zo in de toekomst investeert.

En toch, als we de moeite nemen om naar hen te luisteren, ontdekken we bij hen een menselijke rijkdom die door de andere leden van de samenleving niet meer als vitaal wordt gezien. Dag in dag uit moeten leven in deze kwetsbare omstandigheden vraagt om een moed, die anderen, die weten dat de maatschappij hen verzekert tegen tegenslagen, niet altijd bezitten. Zo kan men ook hun familiezin en hun liefde voor de kinderen zien als een wegering om het leven op te geven, hoe zwaar dat ook is. Zij aanvaardden verantwoordelijkheid met een diep gevoel voor rechtvaardigheid. Dat wil zeggen, niet gebaseerd op morele of op maatschappelijke verdienste, maar op het simpele feit dat je door te bestaan deel uitmaakt van de mensheid. Het gevoel voor menselijke waardigheid is diep ingeworteld. Zelfs als omstandigheden dwingen tot gedrag dat hen eigenlijk tegenstaat. En ondanks alle tegenslagen vechten ze voor een betere toekomst voor hun kinderen. De wetgevers horen nooit de stem van deze bevolkingsgroep, want welke politieke partij, vakbond of belangenorganisatie neemt haar verdediging op zich of behartigt haar belangen?

De enige die dat wel doet is de Beweging ATD-Vierde Wereld. Deze zet ook als enige

armoedebestrijdingsprojecten op, die de Vierde Wereld de mogelijkheid bieden haar identiteit als groep te ontdekken en gezamenlijk actief te worden in de strijd tegen uitsluiting en extreme armoede.

In West-Europa alleen al behoren 8 à 10 mensen tot deze laatste groep van buitengesloten armen. Dat is in elk land 4 à 5 % van de bevolking.

Sterke solidariteit nodig met de meest kwetsbare groepen

Heel algemeen is het misverstand dat door de welvaart van de laatste 20-30 jaar de armoede zou zijn opgelost en dat hij nu met de economische teruggang weer terug zou komen. Wat men vergeet, is dat de Nederlandse samenleving ook in tijden van welvaart een arm bevolkingsdeel heeft gekend. Dit is het slachtoffer geworden van de heersende mening, dat "als de hele maatschappij vooruitgaat, de omstandigheden van de armsten ook *automatisch* beter worden".

Een even hardnekkig misverstand is dat algemene voorzieningen, die voor iedereen gelden, automatisch de armsten mee laten profiteren. Anderen zijn meer genueanceerd, maar blijven toch in die logica steken, als zij menen dat solidariteit met de kansarmen in het algemeen, met de onderdrukten, automatisch ook solidariteit met de meest uitgesloten inhoudt.

De armste gezinnen getuigen echter steeds weer van het tegendeel. Als er verbeteringen komen, dan komen die er eerst voor de meest bevoorrechten en dan langzamerhand voor de hele bevolking en pas vele jaren later komen ze bij de armsten terecht, als er al specifiek aan hen gedacht wordt. Bovendien zijn de omstandigheden en het denken in de maatschappij constant aan veranderingen onderhevig. Dus op het moment dat de armsten van een verbetering kunnen profiteren, zijn de meer welgestelden allang al overgegaan op iets anders. Of het profiteren van die verbeteringen keert zich tegen de armsten, bijvoorbeeld omdat de anderen intussen ontdekt hebben dat zij zelf iets soberder moeten gaan leven.

Illustratief is het voorbeeld van de naoorlogse woningbouw. In de jaren vijftig zijn grootse woningbouwprojecten opgezet om zo snel mogelijk de woningnood, die door de oorlog was ontstaan, te lenigen. Er kwam een genueanceerd systeem van woningwetwoningen, woningbouwsubsidies, premiewoningen, enz.

Toen de middenklassen al redelijk waren gehuisvest, woonden de armsten nog in krottenwijken. De sanering van de binnensteden, soms hele krottenwijken, kwam begin jaren zestig op gang. Eerst die van toeristisch aantrekkelijke wijken, maar de

oorspronkelijke, arme bevolking kreeg woningen toegewezen in de anonieme woonblokken aan de rand van de stad om plaats te maken voor professoren, kunstenaars en zakenlieden, die zich nu in de gerenoveerde stadskernen vestigden. Pas toen het protest van de oorspronkelijke bevolking gesteund werd door politieke partijen en opbouwwerkers, werd meer rekening gehouden met hun woonwensen.

De democratische procedures duurden veel langer dan nodig was, door de zakelijke en andere belangen van de meespelende partijen en door de ambtelijke bureaucratie. Solidariteit met de armsten was vaak ver te zoeken. Ook waren de veranderingen vaak van slechte kwaliteit, omdat in onze democratie het principe "bijdragen naar draagkracht" vaak ook betekent "ontvangen naar de hoogte van de bijdrage". Het resultaat was dus vaak een slechte bouw omdat de huur niet te hoog mocht worden.

In diezelfde tijd – de jaren zeventig – diende de energiecrisis zich aan. De meer welgestelden begonnen langzamerhand uit te zien naar goedkopere warmtebronnen en gingen hun huizen (vaak met overheids-subsidie) isoleren en ontwikkelden een soort "bezuinigingsmoraal". Maar in de armste wijken werden de centrale verwarmingen, die via inspraak waren verworven, nog volop geïnstalleerd. Nu zitten de armsten met uitzonderlijk hoge energierekeningen, soms wel 3 of 4 keer zo hoog als voor de verbouwing en er is geen geld meer voor subsidie op isolering. Hun wordt nu zelfs verweten dat ze aan de bezuinigingen niet meedoen. Alsof ze een werkelijke keus hadden!

En dat de armsten al eeuwen op warmte en voedsel hebben moeten bezuinigen wordt voor het gemak maar even vergeten.

Dit voorbeeld staat niet op zichzelf, maar toont aan hoe de armsten zich iets van de overgebleven kruimels mogen toeëigenen aan het einde van de maaltijd. Wil men werkelijk dat zij aan de maaltijd deelnemen, dan behoren zij daartoe te worden uitgenodigd, net als de andere gasten. Met andere woorden: wil men werkelijk dat de allerarmsten en de meest kwetsbaren als volwaardige leden aan de samenleving gaan deelnemen, dan moet men in de eerste plaats solidair met hen zijn en met hen de middelen en mogelijkheden ontwikkelen, die hen in staat stellen deel te nemen en een bijdrage te leveren. De armsten doen niet automatisch mee als we ons op Jan Modaal of op de middenmoot of op iedereen richten. Automatisch is dat zij worden uitgesloten, dat hun omgeving hun duidelijk maakt dat op hun deelname geen prijs wordt gesteld. Als we de armoede willen bestrijden vraagt dat op alle niveaus een heel andere

manier van omgaan met elkaar, van een zeer bewuste inzet, beginnend met de meest kwetsbare groepen.

*Beweging ATD-Vierde Wereld, Hobbe-
mastraat 125, 2526 JH Den Haag* ■

Cursus relatie- verbetering

In verschillende wijken en plaatsen zijn buurt-/opbouwwerk(st)ers bezig met projectenactiviteiten rondom relatieverbetering tussen Nederlandse buurtbewoners en migranten, gezamenlijke belangenbehartiging, positieversterking van migranten en racisme. Vaak werken ze vrij geïsoleerd. Een manier om dat isolement te doorbreken, is deskundigheidsbevordering. Hiermee kun je van elkaars projecten en werkwijzen leren, problemen en moeilijkheden bespreken en elkaar stimuleren om door te gaan.

Met dat doel organiseren het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Holland en de Volkshogeschool Drakenburgh te Baarn een cursus die zal plaatsvinden gedurende twee week-einden in september en oktober.

In de cursus zal aandacht worden besteed aan:

- wat is racisme en relatieverbetering
- de positie van migranten bij belangenbehartiging in de wijk.
- analyse en strategie bij het opzetten van verschillende relatieverbeteringsprojecten.
- de positie van de nederlandse of migranten beroepskracht.
- conflicthantering.
- reageren op racistische opmerkingen.
- het beleid van de eigen instelling.

De cursus is bedoeld voor Nederlandse en migranten buurt-/opbouwwerk(st)ers die reeds activiteiten op het terrein van relatieverbetering tussen Nederlanders en migranten ontplooiën of concrete plannen hebben om dat te gaan doen.

De cursus vindt plaats op vrijdag 18 september, 19.00 uur t/m zondag 20 september, 16.00 uur (deel 1) en op vrijdag 30 oktober, 19.00 uur t/m zondag 1 november 1987, 16.00 uur (deel 2).

De prijs voor de totale cursus bedraagt f 330,- (inclusief maaltijden, koffie/thee, overnachtingen en cursusmateriaal). Meer informatie en aanmeldingsformulier bij het Werkcentrum Opbouwwerk ZH (Leida Schuringa, Singel 272, 3311 HK Dordrecht, tel. 078-141443. ■

Arbeidsvoorwaarden opbouwwerk

In het gecombineerde geweld van bezuinigingen en reorganisaties komen arbeidsvoorwaarden meer en meer op de tocht te staan. Met name manipulaties met functie-niveaus zijn "in", omdat – zeker wanneer er vacatures ontstaan – gemakkelijk gewin ligt in die net-even-andere beschrijving of interpretatie van een functie.

In opbouwwerk-kring is wat dat betreft het OB/OC-vraagstuk bekend. Het hogere, aan de OC-inschaling verbonden salaris, vond en vindt zijn ratio in het feit dat de betreffende functies hogere eisen stellen aan kwaliteiten en vaardigheden van de aan te stellen/in te schalen functionaris.

De partijen in het arbeidsvoorwaarden-overleg zijn er indertijd niet goed in geslaagd die functie-differentiatie op papier te zetten, waardoor nu ten leste de Arob-rechter – die uitsluitend de in de regeling gestelde formaliteit toetst – heeft uitgesproken dat kennelijk niet de aard van de functie de differentiatie bepaalt, maar het wel of niet aanwezig zijn van iets dat ook maar op een SCW-accommodatie lijkt. De Stichting Samenlevingsopbouw Heerhugowaard smaakte het genoeg in deze alle Arob-stadia te hebben doorlopen.

Het Landelijk Platform Opbouwwerk heeft middels een schrijven deze problematiek onder de aandacht gebracht van de Directie Maatschappelijke Ontwikkeling van het Ministerie van WVC, daarbij aantekend dat de betreffende functie-differentiatie niet alleen opportuun is vanwege feitelijke functie-verschillen, maar (beleidsmatig) ook als een van de instrumenten om kwaliteit vast te houden binnen de sector.

Belanghebbende instellingen wordt overigens aangeraden deze zaak rechtstreeks aan de orde te stellen bij de Werkgeversvereniging, terwijl vakbondsleden hun bond kunnen alarmeren teneinde deze zaak opnieuw op de agenda te krijgen.

Hieronder volgt een korte beschrijving én commentaar op de betreffende uitspraak van de Raad van State, op verzoek van de redactie opgesteld door mr. J. Richaers-Adelmeijer van de juridische afdeling van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn.

Uitspraak Raad van State d.d. 23-12-1986 inzake het geschil tussen de Stichting Samenlevingsopbouw Heerhugowaard en de gemeente Heerhugowaard.

De feiten

De Stichting Samenlevingsopbouw Heerhugowaard (verder te noemen de stichting) was het niet eens met de vaststelling van haar subsidie door de gemeente Heerhu-

gowaard (verder te noemen de gemeente). De gemeente had namelijk de tweede opbouwwerker, de opvulling van een vacature, subsidiabel verklaard in een OB-functie. De stichting was van mening dat het hier een OC-functie betrof, in welke schaal ook de vertrokken opbouwwerker was gesubsidieerd.

In bezwaar voerde de stichting aan dat het besluit benoembaarheidseisen en arbeidsvoorwaarden sociaal-cultureel werk van toepassing was, zoals ook bleek uit de algemene subsidieverordening. In het besluit benoembaarheidseisen en arbeidsvoorwaarden wordt voor wat betreft de OB-functie – analoog aan de omschrijving in de salarisregeling CAO-welzijn – als criterium gegeven dat het werk dient te worden uitgevoerd door een functionaris "volledig of in hoofdzaak belast met opbouwwerk vanuit een accommodatie waarin de sociaal-culturele activiteiten worden uitgevoerd". In hetzelfde besluit wordt een OC-functie omschreven als uitgevoerd door een functionaris "volledig of in hoofdzaak belast met opbouwwerk via een projectmatige aanpak. Hij werkt niet vanuit een accommodatie waarin sociaal-culturele activiteiten worden uitgevoerd gericht op het stimuleren, begeleiden en ondersteunen van activiteiten van de bevolking..."

De gemeente achtte de bezwaren van de stichting ongegrond, waarna de stichting Arob-beroep instelde.

De stichting was van mening dat de gemeente ten onrechte geen aandacht besteed had aan de projectmatige aanpak. Zij legde een brief over van een functionaris van het ministerie van WVC, waarin erkend werd dat de indeling in functies OB en OC niet duidelijk te onderscheiden was. Naar de mening van de WVC-ambtenaar was hier echter sprake van een OC-functie, ook al had de stichting de beschikking over bescheiden kantooraccommodatie, waarin ook wel eens vergaderingen gehouden werden.

De Arob-rechter stelde echter de gemeente in het gelijk. Hij redeneerde als volgt. De stichting beschikt over een ruimte waarin vergaderingen te houden zijn. Dit is een ruimte waarin sociaal-culturele activiteiten kunnen worden uitgevoerd. Het verweer van de stichting dat het hier slechts kantoorruimten betrof, vond geen genade in de ogen van de Arob-rechter. Deze hield zich aan het formele criterium uit het besluit benoembaarheidseisen en arbeidsvoorwaarden. Nu de kantooraccommodatie ook vergadermogelijkheden bevat – hoe gering ook – wordt het werk verricht vanuit een accommodatie waarin sociaal-culturele activiteiten worden verricht. Ook incidentele vergaderingen vallen dus onder de noemer sociaal-culturele activiteiten. De Arob-rechter was dan ook van mening dat de gemeente het besluit benoembaar

heidseisen en arbeidsvoorwaarden juist had toegepast.

Commentaar

Zoals zo vaak, blijkt ook hier weer dat de Arob-rechter niet treedt in inhoudelijke argumenten. De Arob-rechter toetst slechts de rechtmatigheid van het bestreden besluit, nimmer de doelmatigheid. In zijn ogen is de beoordeling van de inhoud een doelmatigheidstoetsing, anders gezegd de rechter gaat dan zitten op de stoel van het uitvoeringsorgaan dat de beslissing moet nemen. Dit orgaan weegt en toetst de doelmatigheid.

De uitspraak van de Arob-rechter kan verstrekkende gevolgen hebben voor de instellingen opbouwwerk. Deze uitspraak laat nauwelijks nog de mogelijkheid open op grond van gebrek aan accommodatie een subsidiering in een OC-functie te verkrijgen. De kantoorruimte vanwaaruit opbouwwerk geschiedt mag kennelijk nauwelijks meer omvatten dan een kamertje waarin een bureau past met bureaustoel en een kleine kast.

Nu de Arob-rechter slechts kan oordelen op grond van formele en objectieve criteria is het zaak duidelijkheid te verkrijgen in het verschil tussen OB- en OC-functie. Deze duidelijkheid moet zodanig zijn dat op grond van objectieve criteria getoetst kan worden. Dit betekent dat zowel de beroepsgroep als de partners in het arbeidsvoorwaardenoverleg zich moeten inzetten om genoemde duidelijkheid te verkrijgen. In de hierboven vermelde brief van een WVC-functionaris raadde deze de stichting aan een uitspraak uit te lokken van de Geschillencommissie OAW, dan wel een voor alle partijen bindend advies te vragen aan de werkgeversvereniging. Een dergelijke uitspraak zou dan een subsidiering volgen de de door de uitspraak aangegeven schaal moeten inhouden.

Indien de gemeente zich op voorhand gebonden zou achten door de uitspraak van de geschillencommissie of het bindend advies, zou dit een goed advies zijn. Het is echter de vraag of de gemeente een dergelijke uitspraak zou doen. De gemeente is – zoals de stichting ook terecht stelde in zijn beroepsschrift – niet gebonden aan de CAO-welzijn. Het op grond van de rbrscw gebaseerde besluit benoembaarheidseisen en arbeidsvoorwaarden kan materieel wel gelijkgesteld worden met de CAO-welzijn, het bindt toch de gemeente niet aan de CAO. Dit is slechts anders indien de gemeente in haar subsidieverordening de CAO-welzijn van toepassing en subsidiabel verklaart. De subsidiabel verklaarde elementen kunnen dan gehanteerd worden en aan de rechter worden voorgelegd, echter niet aan de geschillencommissie, omdat deze commissie oordeelt in een geschil tussen andere partijen: werkgever

en werknemer, en niet in een geschil tussen financierende overheid en instelling. Zelfs wanneer een besluit van de geschillencommissie zou leiden tot het faillissement van de instelling, indien de overheid niet zou financieren, dan nog betekent dit niet dat de overheid moet subsidiëren. De overheid i.c. de gemeente heeft haar eigen motieven. Zij kan onafhankelijk een besluit nemen.

Uit dit alles valt af te leiden dat het zeer belangrijk is op welke gronden beroep wordt aangetekend. Indien geen formeel argument is aan te dragen heeft een beroep nauwelijks kans van slagen. ■

Belangenbehartiging in de buurt

Het dagelijks werk in een belangenbehartigingspraktijk is slopend, het kost veel tijd, energie en creativiteit. Tegelijkertijd sta je voor de uitdaging om steeds nieuwe problematieken aan te pakken, om steeds nieuwe perspectieven te ontwikkelen en om concrete successen te behalen. Dit levert vragen op naar de mogelijke manieren van organiseren, van mobiliseren en vragen naar de veranderende verhoudingen waarbinnen je de belangenbehartiging gestalte moet geven. Zeker in een tijd waarin het behalen van successen steeds moeilijker lijkt te worden en waarin politiek cynisme eerder begrijpelijk is dan belangenbehartigingspraktijken.

Onder de titel Belangenbehartiging in de Buurt heeft in het voorjaar van 1986 een leerkring plaatsgevonden, waarin bovenstaande situatieschets centraal stond. De leerkring was georganiseerd door het Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapsvorming (NCDB) en de Stichting Activiteiten Platform Aemstelhorn (SAPA). Aan de leerkring namen belangenbehartigers uit verschillende praktijksituaties, zowel professionele werk(st)ers als buurtactivisten en andere geïnteresseerden deel.

Na afloop van de leerkring heeft een redactie de lezingen omgewerkt tot artikelen, waarbij een bewerking van de discussies in de vorm van commentaren zijn opgenomen. Het resultaat is een werkboek waarin op verschillende niveaus dwarsverbanden tussen theorie en praktijk worden gelegd. De inhoud is als volgt:

Arjan Dieleman

Gelijk hebben en gelijk krijgen

In de buurt worden steeds meer aparte identiteiten onderscheiden. Hoe worden de belangen van verschillende groepen gedefinieerd en hoe kunnen deze nog ten opzicht van elkaar worden afgewogen.

Henk Bezemer

Het doen in plaats van het doel

Vragen die in de lezing van Bezemer aan de orde komen zijn onder andere: Waarom betaalt de overheid haar eigen oppositie? Met welke mechanismes hebben verschillende belangengroepen in een buurt rekening te houden als ze hun krachten willen bundelen?

Leon Bobbe

Een vakbond voor huurders

Bobbe houdt een pleidooi voor organisatie op verschillende niveaus, ook en juist op landelijk niveau.

Willem Kwekkeboom

De kracht van de directheid

Kwekkeboom gaat in op het praktisch management van het organisatie-werk. Een concrete beschouwing van het comité-werk en tips waardoor hun positie en organisatie versterkt zouden kunnen worden.

Wolfgang Beck

Belangenbehartiging en de staat

Kan een analyse van de (locale) staat en de belangen die in het geding zijn ons helpen een adequate strategie uit te zetten? Beck geeft een aanzet tot analyse en doet voorstellen voor een strategie.

Het geheel wordt voorafgegaan door een inleiding, waarin de redactie de vraagstelling van de leerkring nader omschrijft.

Het werkboek Belangenbehartiging in de Buurt kan worden besteld door overmaking van f. 10,25 op girorekening 20323227. ■

Migranten en volkshuisvesting

In samenwerking met het Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapskunde (NCDB) zijn binnen de Dienst Volkshuisvesting van de gemeente Amsterdam ervaringen en benaderingswijzen m.b.t. migranten en volkshuisvesting geïnventariseerd en uitgewisseld.

Het contact tussen de diensten Volkshuisvesting en bewoners(commissies) loopt niet altijd zo soepel en komt soms moeizaam tot stand. Zo signaleerde men in Amsterdam dat de Dienst weliswaar probeert om de bewoners bij de productie en het beheer van woningen en woonomgeving te betrekken, maar dat bepaalde groepen bewoners systematisch (blijven) ontbreken. Met name migranten zijn sterk ondervertegenwoordigd in overlegsituaties.

Voorts worden medewerkers/-sters van de Dienst Volkshuisvesting geconfronteerd met uitingen van Nederlanders ten opzichte van migranten waarop zij moeilijk antwoord hebben. Bijvoorbeeld beschuldigingen dat de gemeente migranten voortdu-

rend positief discrimineert en uitingen van vreemdelingenhaat, die geen basis kunnen zijn voor de participatie en besluitvorming.

Uit gesprekken die het NCDB op verzoek van de Dienst voerde, bleek dat er veel ervaringen zijn opgedaan, maar dat die nog nauwelijks geleid hebben tot vaste, betrouwbare inzichten en werkwijzen. Er is een grote behoefte aan meer informatie, aan aanwijzingen die het eigen handelen mede richting kunnen geven. Besloten werd met een werkboek tegemoet te komen aan die behoefte.

In het werkboek, dat ook door anderen is te gebruiken, wordt achtereenvolgens ingegaan op: de betrokkenheid van migranten bij de werkzaamheden van de Dienst; voorlichting, informatie en uitnodigingen; vergaderingen en bijeenkomsten; woonwensen van migranten en op ervaringen met vreemdelingenhaat.

Het werkboek migranten en volkshuisvesting kan worden besteld door f. 13,25 (inclusief verzendkosten) over te maken op girorekening 2032327 t.n.v. NCDB te Amsterdam. ■

Interculturele communicatie

In het kader van het project Binnenlanders-Buitenlanders van Gamma is een handboek verschenen voor trainingen in interculturele communicatie, met als titel: Doe gewoon, anders.

Het handboek behandelt de basisprincipes van de interculturele communicatie en bestrijkt de meest essentiële interculturele communicatieproblemen.

Doel van het boek is openingen te bieden tot contact, samenwerken, onderhandelen en ook het leren hanteren van conflicten met mensen die gewoon anders denken over een heleboel zaken. Met behulp van korte begrijpelijke stukjes theorie en oefeningen (welke los van elkaar te gebruiken zijn) maakt het boek een speurtocht naar eigen en elkaars opvattingen en belangen makkelijker.

Centrale thema's in het boek zijn: contact maken, kennis verwerven van andere (sub)culturen, cultuurschok, waarden, oriëntatie, conflicthantering, samenwerking, stereotypering en discriminatie.

Het materiaal is getest tijdens kadertrainingen voor migranten, consulentrainingen en tijdens werkdagen voor beroepskrachten die met migranten werken.

"Doe gewoon, anders" is te bestellen door overmaking van f. 36,90 op giro 3892852, t.n.v. Gamma, Nieuwe Gracht 4 te Utrecht. ■

Strategische keuzen bij bestrijding van racisme

Onderstaand artikel over de strategie van anti-racismegroepen is van de hand van drie politicologie-studenten (Jeroen, Marcel en Willibrord) die in de eindfase van hun studie aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen vorig jaar een onderzoeksstage liepen bij het NIMO.

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van Trends '86 en biedt wellicht aanknopingspunten voor werkers die in hun praktijk met anti-racismegroepen te maken hebben.

Het was de bedoeling dat wij tijdens onze stage bij het NIMO mee zouden werken aan Trends '86, een onderzoek naar de wijze waarop de diverse actie- en belangengroepen in Nederland (professioneel) ondersteund worden bij hun activiteiten. (1) Wij zouden ons binnen dit onderzoek richten op de diverse groepen die zich in Nederland bezig houden met racismebestrijding. Ons werd verder de mogelijkheid geboden om eigen vragen toe te voegen aan de NIMO-vragenlijst. Vragen die we dan zouden kunnen gebruiken voor een eigen onderzoek.

Gezien onze wens om de scriptie metertijd te laten handelen over racisme c.q. racismebestrijding maakten we van deze mogelijkheid dankbaar gebruik. Te dankbaar wellicht, want al snel was er meer sprake van een eigen onderzoek dan van een deelname aan het NIMO-onderzoek.

Uiteindelijk hebben we ons helemaal gericht op ons eigen onderzoek en was er niet of nauwelijks sprake van medewerking aan het NIMO-onderzoek. Dit artikel is een verslag van dit eigen onderzoek.

Het onderzoek

Bij het bestrijden van racisme staat het doel altijd helder voor ogen, namelijk: het opheffen van discriminatie op grond van fysieke (bijv. huidskleur) en culturele 'verschillen'. (2) De vraag is echter welke strategie je moet hanteren om dat doel te bereiken. Dit is dan ook regelmatig onderwerp van discussies.

Met een onderzoek wilden we een aandeel leveren in deze discussies. Het leek ons zinnig om de diverse strategische mogelijkheden eens op een rijtje te zetten.

Het onderzoek bestond uit twee onderdelen. Allereerst probeerden we te komen tot een typologie van anti-racisme strategieën die, gedurende de periode van juni 1985 tot en met mei 1986, door de anti racismegroepen zijn gehanteerd.

Ten tweede stond de vraag centraal of de keuze voor een bepaalde strategie samen-

hangt met bepaalde groepskenmerken en/of politieke opvattingen.

Mensen en groepen die zich bezig houden met de bestrijding van racisme zullen een antwoord kunnen geven op de volgende vier vragen:

- wat wil men bereiken?
- op wie richt men zich?
- welke middelen gebruikt men?
- met wie wil men samenwerken om het gestelde doel te bereiken?

De keuzen die anti-racisme groepen maken en die tegelijkertijd een antwoord zijn op een van de vier vragen, noemen we strategie-keuzen.

Het antwoord op de eerste vraag: wat wil men bereiken? is zoals we hierboven al hebben gezegd, in het algemeen duidelijk, namelijk het stoppen van discriminatie op grond van fysieke en culturele verschillen. Als het gaat om concrete actiedoelen dan zijn er zeer veel antwoorden mogelijk op deze vraag. Omdat we niet van iedere actie precies wisten wat men wilde bereiken, hebben we deze vraag buiten beschouwing gelaten en gaan we ervan uit dat iedereen het eens is met het algemene doel: het opheffen van discriminatie.

Met de drie overblijvende vragen hebben we drie onderdelen onderscheiden waarmee we het door ons gehanteerde strategiebegrip wilden opbouwen:

1. de vraag op wie of wat men zich richt hebben we gesteld naar de vormen van racisme die kunnen worden bestreden,
2. de vraag naar de middelen die worden gebruikt hebben we algemener gesteld. We wilden niet weten of groepen mensen iets vertellen met een film, een lezing of met een pamflet. Voordat een keuze wordt gemaakt voor een bepaald middel zal een groep eerst op een algemener niveau bespreken wat een goede aanpak van racisme is. Moet je mensen die stemmen bij verkiezingen bewust maken, moet je racisme met juridische middelen bestrijden, moet je geen aandacht schenken aan racisme. Dit algemene niveau hebben we het niveau van de methode genoemd.
3. de vraag met wie men wil samenwerken hebben we zo gehandhaafd.

In dit artikel zullen we deze drie onderdelen van het begrip strategie eerst nader uitwerken. Daarna noemen we de onderzochte politieke opvattingen en groepskenmerken, waarna we ingaan op de resultaten van het onderzoek. Tot slot bespreken we wat dit onderzoek kan bijdragen aan de discussies over het bestrijden van racisme.

De vorm van racisme

Naar aanleiding van een indeling van de activiteiten ter bestrijding van racisme, die is ontwikkeld door de Rotterdamse Anti Discriminatie Actie Raad (RADAR) (3), on-

derscheiden we drie vormen van racisme:

institutioneel racisme, daaronder verstaan we:

- discriminerende regelgeving bij bedrijven, (overheids-)instanties en openbare gelegenheden zoals bijvoorbeeld verzekeringsmaatschappijen, ziekenfondsen, woningbouwverenigingen en scholen
- discriminerende wetgeving
- het op discriminerende wijze gebruik maken van hun/haar positie door mensen die werken bij bedrijven, (overheids-)instanties en openbare gelegenheden. Hieronder vallen bijvoorbeeld oboers, politie-agenten en tramcontroleurs.

alledaags racisme, daaronder verstaan we: discriminatie in niet-officiële contacten tussen mensen. Hierbij wordt geen gebruik gemaakt van het beroep of de functie die mensen hebben. Bijvoorbeeld het schelden op straat, pesten door burens en negeren.

georganiseerd racisme, daaronder verstaan we:

aktiviteiten van racistische organisaties en/of personen die daarvan deel uitmaken. Bijvoorbeeld de centropartij, de Nederlandse Volksunie en Nederlandse Herstel.

De gehanteerde methode

Op grond van een artikel van Kees Brants en Paul Pennings (4) onderscheiden wij vier methoden bij het bestrijden van racisme:

directe actie:

het isoleren en stigmatiseren van racistische personen en/of organisaties, waarbij de directe confrontatie wordt aangegaan. Eventueel wordt hierbij gebruik gemaakt van illegale middelen. Voorbeelden hiervan zijn: het verstoren van bijeenkomsten en het kalken van leuzen.

de juridische methode:

via juridische procedures proberen een rem te zetten op racistische uitingsvormen en/of proberen wetten en regels tot stand te brengen of te veranderen. Voorbeelden hiervan zijn: ontslagprocedures, strafvervolgning en het streven naar een verbod van racistische organisaties.

bewustwording:

het tegengaan van racistische uitingen via het bestrijden van vooroordelen en het opheffen van misverstanden en/of de ernst van het verschijnsel duidelijk maken via het aan de kaak stellen van racistische uitingsvormen en tendenzen. Voorbeelden hiervan zijn: onderwijs, interculturele activiteiten, tentoonstellingen en brochures.

doodzwijgen:

het minimaliseren van de aandacht rond racisme, racistische personen en organisaties, in de hoop dat het verschijnsel niet verder groeit of vanzelf oplost. Bijvoorbeeld het verwijderen van verkiezingsaffiches, stickers en leuzen.

Samenwerking

Wat samenwerking betreft onderscheiden we twee opvattingen:

De eerste opvatting is de *alliantieopvatting*: het proberen zoveel mogelijke uiteenlopende ideologische en politieke stromingen onder een noemer te verenigen, namelijk het anti-racisme. Het racisme wordt in deze opvatting beschouwd als een verschijnsel dat naast en onafhankelijk van andere politieke en maatschappelijke verschijnselen bestaat. Centraal staat de tegenstelling democratie-racisme (5).

De tweede is de opvatting van *het links alternatief*: het plaatsen van de strijd tegen racisme in een links-rechts tegenstelling. Bij het bestrijden van racistische organisaties wordt niet alleen gewezen op de racistische stellingname van die organisaties, maar ook op bijvoorbeeld de sociaal-economische stellingname of anti-feministische standpunten. Ten aanzien van samenwerking betekent deze opvatting dat men bij voorkeur wil samenwerken met groepen die ook deze koppeling leggen.

Behalve naar deze opvattingen hebben we ook gevraagd naar de houding ten opzichte van samenwerking met politieke partijen.

Politieke opvattingen en groepskenmerken

De tweede vraag die in het onderzoek centraal stond was die naar de eventuele samenhang tussen strategiekeuzen enerzijds en politieke opvattingen en groepskenmerken anderzijds.

In het onderzoek zijn 7 politieke opvattingen aan de orde gekomen. We hebben deze gekozen op grond van de strategiediscussies die binnen het anti-racistische tijdschrift AFdruk (6) gevoerd zijn. Het gaat om de opvattingen over de volgende onderwerpen:

- het verband tussen racisme en andere maatschappelijke ontwikkelingen
- het overtreden van wetten bij activiteiten
- het verbieden van racistische organisaties
- de politiek, toegespitst naar het vertrouwen dat de groepsleden in de landelijke overheid hebben, wat racismebestrijding betreft
- de democratische rechten van racistische partijen
- het optreden van justitie en politie tegen racistische organisaties en/of individuen en tegen henzelf.

We hebben de volgende groepskenmerken in het onderzoek betrokken:

- de organisatiestructuur
- de categorale en territoriale basis
- de etnische samenstelling
- de groeps grootte
- de politieke voorkeur
- de mate van vertegenwoordiging door maatschappelijke en/of politieke organisaties.

Benaderde groepen

Aan 155 groepen die voorkomen op de adressenlijst van de Anne Frank Stichting, hebben we een vragenlijst opgestuurd. Vanwege tijdsgebrek hebben we ons in dit onderzoek hiertoe beperkt. Dit houdt in dat we de zelforganisaties van buitenlandse mensen/etnische groepen niet hebben aangeschreven. Daarnaast zijn er allerlei (buurt)groepen die zich niet in hoofdzaak met de bestrijding van racisme bezighouden, maar dit wel als onderdeel van hun activiteiten hebben. Ook deze groepen zijn buiten beschouwing gebleven.

Er zijn 43 vragenlijsten ingevuld teruggekomen: te weinig om een representatief beeld te geven van alle groepen.

Hierna geven we een overzicht van de belangrijkste resultaten van het onderzoek. We gaan achtereenvolgens in op de groepskenmerken, de politieke opvattingen en het verband van deze twee met strategie.

Kenmerken van de onderzochte groepen

Voor de meeste geldt dat ze:

- niet formeel georganiseerd zijn, dat wil zeggen geen vereniging of stichting zijn
- uit autochtone nederlandse mensen bestaan
- voornamelijk stemmen op radicaal-linkse partijen en de PvdA (althans bij de afgelopen 2e Kamer verkiezingen)
- in een aantal gevallen vertegenwoordig(sters) van politieke partijen en/of maatschappelijke organisaties in de groep hebben.

Politieke opvattingen van de onderzochte groepen

Over de meerderheid van de door ons onderzochte groepen kunnen we ten aanzien van de politieke opvattingen zeggen dat ze:

- van mening zijn dat het huidige racisme samenhangt met andere maatschappelijke ontwikkelingen
- het gebruik van geweld op dit moment afwijzen
- bereid zijn tot lichte vormen van wets-overtreding
- de "strijdbare", democratie-opvatting aanhangen, dat wil zeggen dat ze vinden dat de grondrechten van racistische partijen en organisaties ingeperkt mogen worden

- voor een verbod van racistische partijen/organisaties zijn
- vinden dat ze weinig invloed hebben op het landelijk overheidsbeleid inzake racismebestrijding
- niet tevreden zijn over het beleid van de landelijke overheid de afgelopen jaren
- weinig vertrouwen hebben in het toekomstig overheidsbeleid
- ondanks al het wantrouwen en de ontevredenheid vinden dat de landelijke overheid een bondgenoot kan zijn in de strijd tegen racisme
- verdeeld zijn over de vraag of de centropartij alleen maar hoeft te oogsten wat de overheid heeft gezaaid
- ontevreden zijn over het vervolgingsbeleid van justitie en politie in racismezaken
- ontevreden zijn over de uitspraken van de rechterlijke macht
- verdeeld zijn over de vraag of de justitiele autoriteiten over voldoende mogelijkheden beschikken om tegen racisme op te kunnen treden
- ontevreden zijn over het politie-optreden tegen anti-racistische actievoerders (sters).

Geen strategie typologie

Onze poging om te komen tot een typologie van anti-racisme strategieën is mislukt. Het blijkt dat de onderzochte anti-racismegroepen meerdere vormen van racisme tegelijk aanpakken en daarmee meerdere methodes gebruiken. Er zijn bijna net zoveel strategieën als er groepen zijn. We kunnen daarom alleen resultaten presenteren over de afzonderlijke aspecten van ons strategiebegrip:

- georganiseerd racisme is de vorm van racisme die het meest wordt aangepakt, en dan vaak in combinatie met alledaags racisme
- bewustwording is de meest gehanteerde methode, en daarbij op de terreinen van alledaags en georganiseerd racisme veelal in combinatie met de methode van de directe actie
- een belangrijk onderdeel van de "alliantieopvatting" wordt door de meerderheid van de groepen aangehangen, namelijk dat zoveel mogelijk politieke en ideologische stromingen in de strijd tegen het racisme moeten samenwerken
- de meeste groepen hebben een positieve houding ten aanzien van samenwerking met de politieke partijen.

Strategie, politieke opvattingen en groepskenmerken

We zijn nagegaan of er sprake is van een verband tussen de drie afzonderlijke aspecten van strategie enerzijds en politieke opvattingen en groepskenmerken anderzijds. Daarbij hebben we de volgende verbanden gevonden.

Groepen die geweldsgebruik minder afwijzen, maken meer gebruik van de methode "directe actie". Van de 11 groepen die van mening zijn dat op dit moment het gebruik van geweld tegen racistische organisaties en/of personen soms wel te rechtvaardigen is, hebben er 9 "directe actie" als onderdeel van hun methoden om racisme te bestrijden. Van de groepen die geweld afwijzen en niet te rechtvaardigen vinden zijn dat er 13 van de 32.

De etnisch gemengde groepen houden zich vooral bezig met de bestrijding van institutioneel racisme en de "autochtone" groepen houden zich in overgrote meerderheid bezig met de bestrijding van georganiseerde en/of alledaags racisme. Dit lijkt een bevestiging van de kritiek van organisaties van buitenlandse mensen te op de "witte" anti-racismegroepen, die zich volgens hen teveel bezighouden met de bestrijding van bijv. de Centruumpartij en te weinig oog hebben voor racistische wetgeving en een discriminerend overheidsbeleid (7).

Discussiebijdrage

Naar aanleiding van de resultaten kunnen we het volgende zeggen.

Ten aanzien van het landelijk overheidsbeleid vinden de door ons onderzochte anti-racismegroepen dat ze daar te weinig invloed op hebben. Bovendien zijn ze ontevreden over het beleid van de afgelopen jaren.

Gezien de opvatting van de meerderheid van de groepen dat de overheid een bondgenoot zou kunnen zijn in de anti-racismestrijd, zou dit er voor kunnen pleiten dat de anti-racismegroepen de overheid onder druk moeten zetten om wat meer werk te maken van vaak met de mond beleden anti-racisme.

Een apart strijdpunt hierbinnen zou kunnen zijn het onder druk zetten van de minister van justitie om werk te maken van het strafrechtelijk vervolgen van racisme in daad en geschrift.

De minister van justitie kan namelijk als beleidsverantwoordelijke de officieren van justitie aanzetten alerter te zijn. Op hun beurt kunnen deze de politie aansporen racisme-zaken actiever aan te pakken. Dit gezien het feit dat bijna alle groepen ontevreden zijn over het vervolgingsbeleid van justitie en politie in racisme-zaken.

De hierboven beschreven kritiek van de migrantenorganisaties op de "witte" anti-racisme groepen lijkt bevestigd te worden door de resultaten. Hieruit kun je onder andere de volgende twee conclusies trekken:

- de anti-racisme groepen zouden meer contact moeten leggen met mensen uit migranten-organisaties om van hen te

horen wat voor hen de meest wezenlijke zaken zijn om aan te pakken

- de anti-racisme groepen zouden bij zichzelf moeten nagaan of er inderdaad sprake is van een "blinde vlek" voor institutioneel racisme.

Noten

1. Gui van Hooijdonk, Ida Kuiper, Koos Vos - Trends '86, een onderzoek naar ondersteuning van bewonersgroepen, NIMO-brochure nr. 13, 's-Hertogenbosch. Een samenvatting van dit onderzoek verscheen in het oktobernummer van het blad Mededelingen Opbouwwerk onder de titel "Opbouwwerk door gebruikers ge-waardeerd".
2. De variant waarbij racisme is gebaseerd op culturele verschillen is beschreven door Martin Baker in zijn boek "The new racism, conservatives and the ideology of the tribe" (Junction Books, Londen 1982).
3. RADAR - Klachten over discriminatie: naar een meldpunt in Rotterdam, Rotterdam, september 1984.
4. Kees Brants en Paul Pennings - Anti-racistische strijd: mythes en mogelijkheden. In: Komma, jaargang 5, nr. 1, maart 1985, p. 23-76.
5. idem
6. Afdruk, anti-fascisme tijdschrift, vanaf 30 december 1987: Afdruk, tegen racisme en discriminatie, een uitgave van de Stichting Afdruk, postbus 10748, 1001 ES Amsterdam
7. Denk 'e om! Buitenlanders over racisme, uitgave van het Platform van democratische organisaties van buitenlandse arbeid(st)ers, januari 1984.

Het onderzoeksrapport is te bestellen bij het NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel. 073-137295.

De prijs bedraagt f 10,- excl. verzendkosten.

Congresverslag en tentoonstelling Buiten Gewoon Veilig

Van het op 29 januari 1987 gehouden congres "Buiten Gewoon Veilig" – over de vraagstelling naar ruimtelijke maatregelen in het tegengaan van sexueel geweld – verschijnt begin mei 1987 een verslag. In dit congresverslag zijn alle inleidingen opgenomen, alsmede de verslagen van de werkgroepen en de gevoerde discussies. De op hetzelfde congres gepresenteerde tentoonstelling is thans beschikbaar voor verdere expositie.

Deze tentoonstelling visualiseert door middel van foto's, kaarten en een speelse vormgeving de sleutelwoorden die in de discussie over sociale veiligheid steeds terugkeren: licht, overzicht, doorzicht en (informeel) toezicht.

Het congresverslag kosten f 10,- (excl. porto) en is te bestellen bij de Stichting Vrouwen Bouwen en Wonen, Weena 756, 3014 DA Rotterdam, tel. 010-4116250. De tentoonstelling is te huur bij het Amsterdamse Vrouwen Netwerk, Tweede v.d. Heltstraat 2a, 1072 PC Amsterdam, tel. 020-648338 (donderdag van 14.00 - 20.00 uur). ■

Scholingsprogramma volkshuisvesting en stadsvernieuwing

Nu steeds meer rijksregelingen worden gedecentraliseerd en gemeenten steeds meer taken op het gebied van de volkshuisvesting moeten uitvoeren, is het belangrijk dat bewoners/huurders/woningzoekenden goed op de hoogte zijn van hun rechten en mogelijkheden.

Drie landelijke organisaties op het gebied van volkshuisvesting/stadsvernieuwing (LOS, NVH en LOBH) hebben daartoe weer een uitgebreid scholingsprogramma opgezet, bedoeld voor bewoners, opbouwwerkers en andere hulpverleners, die te maken krijgen met problemen op genoemde terreinen.

Een greep uit het programma:

- Aanpak particuliere woningverbetering. In de maand april is door het hele land een reeks cursussen gestart.
- Stadsvernieuwingplan. Begin juni organiseert het LOS een landelijke informatiedag in Utrecht over het Stadsvernieuwingplan en de Leefmilieuverordening.
- Stadsvernieuwingsgelden en zeggenschap. Vier cursussen in september in diverse regio's over de verdeling van

het stadsvernieuwingsgeld en de organisatie binnen de stadsvernieuwing.

- Eigenaar-bewoners in de stadsvernieuwing; in november worden op diverse plaatsen in het land cursussen over dit onderwerp gegeven.

Verder zijn er o.m. basis cursussen en oriëntatiecursussen volkshuisvesting en een oriëntatie-cursus zelfbeheer.

De cursuskant is gratis aan te vragen bij LOS (072-11737), NVH (030-892409) of LOBH (020-223505). ■

Groot onderhoud en woningverbetering

Het Landelijk Ombudsteam heeft een model-gemeentelijke subsidieverordening ontwikkeld inzake groot onderhoud en woningverbetering.

Per 1 januari van dit jaar is de nieuwe verbeterregeling (MG 86.32) van kracht geworden, die gemeenten de bevoegdheid geeft in – binnen de randvoorwaarden van de rijksregeling – zelf subsidievoorwaarden te stellen aan plannen voor groot onderhoud en woningverbetering.

De gemeentelijke subsidieverordeningen zijn bij uitstek geschikt om te regelen dat huurders voldoende kansen krijgen om plannen mee te ontwikkelen en te beïnvloeden. Met de modelverordening beoogt het LOS dat de positie van het proces tot en met de oplevering goed geregeld is.

Video

Door het LOS is een video gemaakt over groot onderhoud en woningverbetering. Daarin komen bewoners van verschillende woningverbeteringsprojecten aan het woord over hun successen en problemen rond onderwerpen als het juridisch afdwingen van onderhoud, de keuze voor een bepaald ingreep-niveau, de huurconsequenties, het renovatiecontract, hun eigen organisatie en hun houding tegenover de verhuurders.

Bestellingen van model-verordening en video bij het LOS, Oudegracht 86, 1811 CM Alkmaar, tel. 072-117137. ■

Opbouwwerk en verkeer

Op donderdag 19 februari verzamelden ruim veertig opbouwwerkers, leden van bewonerswerkgroepen en andere geïnteresseerden zich in de de Kargadoor in Utrecht. Ze kwamen een dag luisteren en praten over de aanpak van verkeersproblemen in wijken. Het Project Bewonersparticipatie Verkeersveiligheid (PBV) had deze dag georganiseerd met het oogmerk om opbouwwerkers te informeren over de voor- en nadelen van de aanpak van verkeersproblemen en om hen te informeren over de verschillende ondersteuningsmogelijkheden. In het ochtendprogramma stond de aanpak van verkeersproblemen centraal, in het middagprogramma de ondersteuningsmogelijkheden. Hieronder volgt een samenvatting van de lezing van Dick Jansen (PBV).

Om welke bewoners gaat het eigenlijk

Het verhaal van Dick Jansen droeg de opmerkelijke titel: Hondenpoep en Verkeer. Hij begon zo: "Wat hebben honden met verkeer te maken? Niets. Althans niet in een oorzakelijk verband. Waarom zet ik dan toch deze twee zaken naast elkaar? Omdat in de benadering van de verschijnselen nogal wat overeenkomsten zitten. Honden en verkeer (en hiermee bedoel ik autoverkeer) hebben gemeen dat ze op een gegeven moment overlast gaan veroorzaken. Maar niet iedereen heeft last van poep of van verkeer: de eigenaar van een hond zal je niet gauw horen klagen over poep aan zijn schoenen en een automobilist zal zich door auto's op de stoep waarschijnlijk minder gehinderd voelen dan zijn bejaarde buurvrouw. De gemotiveerdheid van mensen om een bepaald probleem op te lossen, hangt onder andere af van de mate waarin ze het probleem ervaren. Maar dat is niet de enige reden. Je moet ook weten hoe je een probleem aanpakt. Er moet perspectief op verbetering zijn. Voor veel mensen zijn hondenoep en verkeeroverlast identiek aan natuurverschijnselen: lastig, maar je kunt er niets tegen doen. Een onderzoek in Leeuwarden gaf de volgende cijfers naar aanleiding van de vraag of men bepaalde veiligheidsproblemen zelf of met de wijkbewoners kon oplossen:

	heel goed	niet zo goed	niet
burenruzies	62%	32%	6%
baldadigheid	23	53	24
vernielzucht	15	40	45
inbraak	26	46	28
verkeers- onveiligheid	22	46	32

Dit staatje geeft goed aan wat de knelpunten zijn bij de aanpak van verkeersproblemen op wijkniveau. Achter de cijfers zitten de volgende overwegingen verborgen:

- men ziet geen oplossing;
- men realiseert zich dat niet alle wijkbewoners het probleem als zodanig ervaren;
- men acht zich niet toegerust om een eventuele oplossing te realiseren.

Kortom: vaak loopt men met een grote boog om het probleem heen. Ook actieve bewonersorganisaties en opbouwwerkers doen dat. Voor hen geldt immers dat erkenning van een probleem betekent dat een oplossing nagestreefd moet worden."

Daarna legde Jansen uit hoe je dit gevoel van machteloosheid op het gebied van verkeersveiligheid wellicht kan doorbreken. Eerst werd het "probleem" behandeld dat niet alle bewoners het verkeer als een probleem ervaren. Om welke bewoners gaat het, voor wie doe je het?

Vooraf voor de thuisblijvers

De vraag is: wie gebruiken de straat en hoe gebruiken ze die. De straat is altijd een plek geweest waar mensen elkaar ontmoeten. Met de komst van de auto in de jaren vijftig en zestig is de kwaliteit van de straat als verblijfsruimte afgenomen. De activiteiten die resteerden waren: kinderspel, buurpraatje/straatje om, rondhangen van tieners. Maar hoe meer autoverkeer er kwam, hoe meer ook die activiteiten bedreigd werden. Waar geen mensen meer buiten zitten, waar geen kinderen meer buiten spelen, wordt de straat een parkeerplaats en een vuilnisvat. Het grootste deel van de straat bestaat uit een rijbaan die praktisch altijd leeg is en onbruikbaar is omdat zo nu en dan een auto - een potentieel gevaar - passeert. De straatbewoner is teruggedrongen naar de stoep. De straat is leeg, zeker als het donker is. Ouderen en vrouwen durven dan niet meer de straat op. De neerwaartse spiraal begon daar waar menselijke activiteiten die een positieve invloed hadden op de kwaliteit van de straat verdwenen. De straten werden leger, de passanten anoniemer. De sociale verkeersfunctie nam af en de autoverkeersfunctie nam toe. Daarmee namen de sociale onveiligheid en de verkeersonveiligheid toe. Niet iedereen heeft daar problemen mee. Wie daar wel problemen mee hebben, zijn de groepen die min of meer van de straat worden verdrongen.

Als mensen dan ook in het geweer komen om hun straat te verbeteren dan is dat vanuit oogpunt van de veiligheid van de kinderen ("Stop de Kindermoord"), vanuit gebrek aan goede speelruimte ("Ruimte voor de jeugd") en vanuit het oogpunt van sociale veiligheid ("Vrouwen eisen de straat te-

rug"). Dat zijn precies de groepen die of geen auto hebben, of overdag thuis zijn, in de buurt. Voor het gemak duiden we die groep maar even aan met de term de "thuisblijvers". En dat zijn er heel wat. Miljoenen. Huisvrouwen, kinderen, bejaarden, baanlozen.

We moeten ernst maken met het bevorderen van de leefbaarheid op straat met het oog op de bruikbaarheid van de woonomgeving voor die mensen.

De inrichting van de openbare ruimte en de voorzieningen in de wijk moet aansluiten op hun concrete behoeften.

Problemen oplossen vanuit een samenhangende visie

Verschillende soorten problemen kun je vanuit dezelfde visie op het gebruik van de straat benaderen. Daarmee voorkom je dat je door steeds ad hoc oplossingen te bedenken uiteindelijk met een onevenwichtig ingerichte wijk blijft zitten.

Wij pleiten ervoor om die aspecten van het verkeer die de leefbaarheid van een wijk positief of negatief beïnvloeden duidelijk te benoemen en onderscheiden. We gaan daartoe uit van twee invalshoeken:

- welke verkeersbewegingen ten gevolge van welke activiteiten zijn van belang voor de leefbaarheid op straat en het functioneren van de wijk
- welke verkeers- en ruimtelijke factoren belemmeren die activiteiten.

Welk soort verkeer is belangrijk

De leefbaarheid op straat wordt voor een belangrijk deel bepaald door de aanwezigheid van mensen op straat. Een winkelcentrum en een kantorenwijk zijn 's avonds en 's zondags leeg en daardoor onaangenaam om te verblijven. Hoe meer soorten voorzieningen en activiteiten in een wijk voorkomen, hoe meer mensen, gespreid over de dag, over straat gaan.

Verkeersbewegingen die de leefbaarheid op straat verhogen zijn die bewegingen die:

- geen bedreiging inhouden voor anderen
- communicatie eenvoudig mogelijk maken.

Naar wijze van verkeersdeelname zijn dat vooral de verkeersbewegingen van fietsers en voetgangers. In tegenstelling tot automobilisten spelen ze geen rol bij de verkeersdreiging; bovendien zijn ze gemakkelijker aanspreekbaar.

Naar herkomst zijn het vooral buurtbewoners en anderen die ter plekke bekend zijn.

Aktiviteiten die de bewegingen van deze groepen veroorzaken zijn als volgt te verdelen:

- straatactiviteiten: bewoners; spelen, wandelen, hond uitlaten, joggen, auto wassen/repareren, buurtpraatje; ande-

ren; vuinisolatie, straatreiniging, postbezorging.

- activiteiten die voortvloeien uit het voorzieningenaanbod: winkels, cafe's, scholen, speeltuinen/-terreinen, parken, buurthuizen, kinderdagverblijven/kreches, sport- en recreatie, post, telefoon, glasbak, openbaar-vervoer-haltes.

Uit bovenstaande ontleding mag blijken dat het vooral gaat om de verplaatsingen te voet en op de fiets van buurtbewoners en daarnaast om de bewegingen van dienstverlenend en verzorgend verkeer.

Belemmerende factoren

De verkeers- en ruimtelijke aspecten die deze activiteiten belemmeren hebben te maken met autoverkeer en inrichting.

Bij autoverkeer (doorgaand verkeer, sluipverkeer en bestemmingsverkeer gaat het om belemmeringen door:

- dreiging: kans op schade of letsel,
- stank en lawaai,
- barrièrewerking (bereikbaarheid van voorzieningen, sociale contacten),
- ruimtebeslag (parkeeroverlast, onbruikbaarheid rijbaan).

Inrichtingsaspecten die belemmerende factoren vormen, zijn:

- slechte verlichting
- trottoirs en fietsroutes die slecht geplaveid zijn en vol obstakels staan;
- ontbreken van logische schakels in voetgangers- en fietsroutes;
- situering van voorzieningen op onaantrekkelijke locaties.

Samenvattend:

De leefbaarheid van een wijk is voor een deel te verhogen door:

- de overlast van autoverkeer dat geen bestemming in of functie voor de wijk heeft te verminderen;
- loop-, fiets- en speelvoorzieningen uit te breiden en te verbeteren, zoals de aanleg van woonerven, 30 km/h-straten, school-, voetgangers- en fietsroutes, oversteekvoorzieningen, goede openbare verlichting;
- aantrekken van voorzieningen die de mobiliteit van die buurtgebonden bewoners stimuleren, zoals een kinderboerderij, kreupele en kleinschalige buurtconomische activiteiten, zoals winkeltjes en een postagentschap.

Door deze maatregelen neemt de veiligheid toe van mensen die lopend of fietsend (en een enkele keer met de auto) over straat gaan.

Het complete verslag van de studiedag is gratis te verkrijgen bij het PBV, p.a. NIMO, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel. 073-132505. ■

Handleiding "wat gaan we doen"

Het Project Bewonersondersteuning Verkeersveiligheid (PBV) heeft in overleg met de verkeersorganisaties de handleiding "Wat gaan we doen" samengesteld, bedoeld voor verkeersgroepen om snel en zonder veel leeswerk een strategie uit te stippelen.

De handleiding bestaat uit 22 kaarten, zogenaamde activiteitenkaarten. Op iedere kaart staat een activiteit kort en duidelijk omschreven. Daarbij staat aangegeven met hoeveel personen je die activiteit kunt uitvoeren en hoeveel tijd het kost. Apart aangegeven staat hoeveel tijd de voorbereiding, hoeveel tijd de uitvoering en hoeveel tijd eventuele vervolgvormen kosten. Er zijn 4 verschillende kleuren kaarten:

Op zoek naar een oplossing (blauw)

Steun van de buurt (geel)

Druk op de politiek (groen)

Kontakt met de verkeersconsulent (rood)

Voorbeelden van de blauwe kaarten: zelf snelheidsonderzoek verrichten, onderzoek veiligheid schoolomgeving, buurtenquêtes organiseren.

Voorbeelden van de gele kaarten: hoe maak je een tentoonstelling over het probleem, hoe organiseer je een buurtvergadering, hoe maak je een informatiekrantje.

Voorbeelden van de groene kaarten: een petitie aan de wethouder aanbieden, inschakelen van de pers, een hoorzitting organiseren.

Er is maar één rode kaart. Daarop staat hoe je kontakt onderhoudt met de konsulent van een van de verkeersorganisaties.

De leden van de werkgroep kunnen door op een bepaalde manier de kaarten te kiezen en sorteren in hele korte tijd drie belangrijk zaken tegelijk doen:

- informatie verwerken over mogelijke activiteiten
- besluiten nemen over te ondernemen activiteiten
- taken verdelen over de leden van de werkgroep.

Drie vliegen in een klap. Of liever in een bijeenkomst in plaats van twee of drie. Dit soort methoden zijn vooral ontwikkeld voor situaties waarin nog flink "gebrainstormd" moet worden. Het voordeel van deze werkwijze is dat iedereen tegelijk bezig is. Dat verschilt sterk van een normale vergadersituatie, waarbij enkelen het woord voeren en de rest niet aan bod komt.

De handleiding, bestaande uit een gebruiksaanwijzing en 6 setjes kaartjes kost f 15,- en kan worden besteld bij het PBV, Havensingel 8, 5211 TX 's-Hertogenbosch, tel. 073-132505.

Samengestelde Studierichting Welzijnsbeleid

De opleiding Welzijnsbeleid in Den Bosch, een samenwerkingsproject van de HEAO en de Sociale Academie krijgt met ingang van 1 augustus a.s. officiële erkenning en bekostiging als zgn. samengestelde studierichting op grond van de Wet HBO.

De inmiddels aan ruim 60 studenten onderwijs biedende opleiding was in eerste aanleg een initiatief van de Sociale Academie. Al spoedig is contact gezocht met de HEAO en is de verdere ontwikkeling van de opleiding Welzijnsbeleid een gemeenschappelijk project van Sociale Academie en HEAO Den Bosch geworden.

Op basis van een samenwerkingsovereenkomst wordt door een staf docenten van HEAO en Sociale Academie uitvoering gegeven aan het onderwijsprogramma. De opleiding, die zowel een voltijd- als een deeltijd-route kent, leidt op voor functies op het terrein van welzijnswerk en gezondheidszorg, zowel bij overheid als bij particuliere instellingen.

Afgestudeerden aan de opleiding Welzijnsbeleid zijn - naast een brede scholing op agogisch, economisch, administratief, bestuurskundig en juridisch gebied - getraind in o.a. mondelinge en schriftelijke vaardigheden en het organiseren en bevorderen van participatie in beleid. Ook inhoudelijk zijn de studenten breed geïnformeerd over ontwikkelingen in het welzijnswerk en de gezondheidszorg, waarbij de praktijk in de vorm van stages een belangrijke plaats inneemt.

Een onderzoek naar de beroepsmogelijkheden voor aanvang van de opleiding leverde een positief beeld op en ook uit recente gegevens blijkt dat een HBO-opleiding Welzijnsbeleid kansen biedt op de arbeidsmarkt.

Nadere informatie bij de Sociale Academie Den Bosch, Zuid-Willemsvaart 181-185, postbus 1056, 5200 BC 's-Hertogenbosch, tel. 073-120721.

Presentatie workshop

Vrouwenscholingscentrum BOUW. organiseert 15 mei a.s. een ééndaagse presentatieworkshop voor welzijnswerksters. In deze workshop worden vaardigheden getraind gericht op praktische situaties: een lezing houden, zitting nemen in een forum. Geleerd wordt om in die situaties je persoonlijke uitstraling en eigenheid beter te gebruiken.

Voor informatie: BOUW, Koningslaan 11, 3583 CC Utrecht, tel. 030-522238 op dinsdag tot en met vrijdag van 10 - 12 uur.